

HIUMAA
MAJANDUSÜLEVADE
2015

Sisukord

Saateks	3
Eesti majandus 2015	4
Hiiumaa majanduse üldnäitajad	5
Eksport Hiiumaa majanduses	7
Majandusharude lühiülevaade	8
Põllumajandus	8
Metsandus	11
Kalandus	13
Tööstus	15
Toiduainetetööstus	15
Puidutööstus	17
Plastitööstus	19
Muu tööstus	21
Ehitus	22
Kaubandus	25
Turism	27
Transport	30
Loomemajandus	33
Muu	35
Kuidas rahvusvahelistub Hiiumaa majandus	37
Kinnisvaraturg	39
Töö ja palk	42
Laenud ja hoiused	43
Avalik sektor	45
Emmaste	46
Hiiu	47
Käina	48
Pühalepa	49
Hiiumaa ja Eesti majanduse väljavaadetest	50
Hiiumaa arengustrateegia 2020+ seire	52
Hiiumaa edukad ettevõtted 2015	54
Kokkuvõte	56
Koostajad	57
Allikad	58

Saateks

Majanduskasv on mitmendat aastat nii euroalal kui ka Eestis ebakindel. Soome majandusseisaku jätkumine ning Venemaa sügavam majanduslangus avaldavad oma mõju Eesti ekspordile.

Majandusolukorda ohustavatest välistest riskidest on olulisim Ukraina konflikt ja Venemaa majanduse vastaste sanktsioonide tagajärjed. Suureneb immigratsioonist ja usupingetest tulenev ebastabiilsus. Omal kombel mõjutavad need tahes – tahtmata ka Hiiumaa majandust.

Hiiumaa ettevõtted on olnud usaldusväärsed partnerid oma välispartneritele, müügitulu Eesti piiri taha moodustas 28% majanduslikult aktiivsete ettevõtete kogumüügitulust. Kuigi jah, see võiks olla oluliselt suurem, just idapoolsete turgude äralangemine on oluliselt vähendanud mahtusid.

Riike, kuhu tegelikult kaupu eksporditakse, on enamgi kui saame ametlikust statistikast välja lugeda, mitmed ettevõtted teostavad allhanget, tulu läheb kirja vaid partnerriigi nime otsa. Ise teame, et meil tehtavat kvaliteetset toodangut võib leida kõigis maailmajagudes.

Hiiumaa ettevõtete tulemusi mõjutab meie väiksus, meie saarelisus. Meie ettevõtted ei suuda konkureerida alalises hinnavõitluses ega suurte tellimusmahtudega. Paraku enamasti ei ole tellijal otsustamisel määravaks parim kvaliteet ja stabiilne, usalduslik suhe- omadused, mis iseloomustavad kõige enam meie saare eksportivaid ettevõtteid.

Kuigi jah, võime öelda, et ettevõtlusega tegelemine saarel on olemuslikult pea tervikuna sarnane ekspordiga, sest kaupu ja teenuseid tuleb müüa üle mere. Meri ja sellega seotult praamiühendus- probleem, millele justkui ei tundugi tulevat lahendust. Ometi on meid vesi mandrist eraldanud aegade loomisest saadik. Nii mõjutavad meie käekäiku asjaolud, mida saame suhteliselt vähe ise suunata- ministriumite otsused, meediakajastused, äriimeeste ahnus Hiidlane on kannatlik, aga mitte lõputult.

Samas saame tõdeda, et suures pildis tööturu olukord paraneb jätkuvalt, töötus Eestis püsib madalana. 2015 aasta keskmine registreeritud töötute osakaal tööjõust oli 4,4%, sama näitaja Hiiumaal oli 4,8%. Töötajate lahkumine tööle välisriikidesse on stabiliseerunud. On märke ka vastassuunalisest liikumisest. Tööga hõivatute arv hakkab saavutama oma maksimumi ja hakkab alates 2017. aastast demograafiliste protsesside tulemusel vähenema.

Kuid ikkagi on kohalikel ettevõtetel on probleeme töökohtadele heade töötajate leidmisel. Probleemiks on motiveeriva palgataseme pakkumine olukorras, kus ettevõtete tulevikuväljavaated pole kuigi kindlad.

2015 lõpus avanes uuesti Eestisse välisrahade voog EL tõukefondide avanemise tõttu, mis peaks elavdama ehitust ja laiemalt majandust. Seega mõjutab meie majandust suutlikkus kasutada seda raha.

Majandusarenguks – kõrge investeringute tase, töötuturu kaasatud inimeste arvu kasv, lisanud tootlikkus, see ei eelda tohutuid investeringuid. Kui Eestis inimeste majandusliku heaolu kasvu tagamiseks piisaks paarist- kolmekümnest heast kokkuleppest kapitaliomanikega kolmes- neljas spetsiifilises valdkonnas mahus 10-20% SKT-st (arvamus pärineb allpool viidatud artiklist¹), siis Hiiumaale piisaks veelgi vähemast. Tuleks vaid lahendada olulisim- mis on see väärtuspakkumine, mis teeks investori jaoks Hiiumaa on atraktiivseimaks kohaks. Kohalikud ettevõtjad teavad, mis neid siin hoiab. Väljastpoolt tulija ei pruugi seda mõista, kained arvutused on halastamatud.

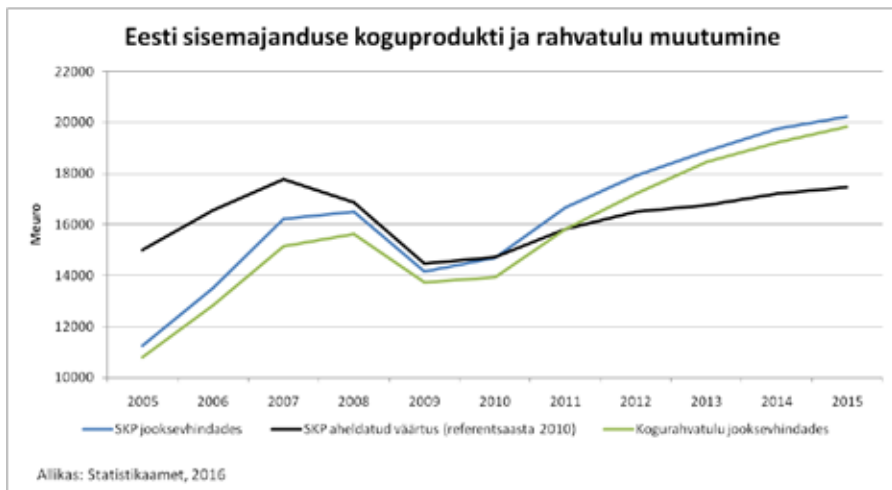
Hiiumaa majandusülevaade ilmub sedakorda üheksateistkümnendat korda. Meie majanduse käekäigust huvitatud saavad taaskord tervikliku ülevaate ühest kohast.

Katrin Sarapuu

SA Tuuru juhataja

¹Ajalehes Postimees ilmunud arvamyslugu „Millega püüda investorit?“
Autorid K. Tiivas, J. Pillesaar, T. Vahesaar, T. Veskimägi

Eesti majandus 2015

Eesti väike avatud majandus on üleilmastumise tulemusena üha tundlikum maailmamajanduses toimuva suhtes. 2015. aastal iseloomustas maailmamajandust jätkuv mõõdukas 3 % majanduskasv, keerulisem ärikeskkond arenevate riikide jaoks, madalad toormehinnad, madal inflatsioon, kasvavad finantsvarade hinnad ja madal intressimäär. Maailmamajanduse kasvu mõjutavad majanduskasvu aeglustumine Hiinas, Venemaa majanduskriis ja arenenud riikide kiirem majanduskasv.

Euroopa Liidu majanduskasv kiirenes 1,9%-ni, sealhulgas euroala 1,6%-ni. Kõige kiiremini kasvas majandus Iirimaa, talle järgnesid mitmed Euroopa väikeriigid. Üldise kasvu kontekstis aeglustusid Ida-Euroopa riikide sh. Eesti, Läti ja Leedu majanduskasvud. Töötuse määr Euroopas (9,4%) on hakanud langema, püsides jätkuvalt kõrgena euroalas (10,9%), sh. Kreekas (24,9%) ja Hispaanias (22,1%).

Eesti majanduskasv, 1,1%, jäi oodatust madalamaks. Tagasihoidliku kasvunäitaja taga oli meie peamiste kaubanduspartnerite - Soome, Rootsi madal nõudlus. Tootlikkus reaalkaardis vähenes (-1,3%). Kasvas tööjõu ühikukulu - 4,3%. Lisandväärtuse osatähtsus SKP-s vähenes töötlevas tööstuses, ehituses ja transpordis ning kasvas põllumajanduses, samuti kutse-, teadus ja tehnikaalases tegevuses. Investeeringud vähenesid.

Eksportiturgudel Eesti turuosa kahanes, koos sellega vähenes ekspordi osa SKP-s ja kaupade import. Eesti Pank märgib eeldatavate põhjustena hinnaelise vähenemist ja tööjõukulude kasvu.

Eesti majanduskasvu vedas erinevalt eelnevatest aastatest sisetarbimine. Tarbijate kindlustunde vähenemisest hoolimata on tarbimiskulutused märkimisväärselt kasvanud.

Eesti tööturg oli heas seisus. Tööealiste, 15 - 74-aastaste, arv vähenes 8000 võrra, tööturul aktiivsete inimeste arv kasvas samal ajal 9000 võrra. Tööhõive määr tõusis 65,2%-ni ja töötuse määr langes 6,2%-ni. Vähenesid noorte (15 - 24 a.) ja parimas tööeas inimeste (25 - 49 a.) töötuse määrad. Samas vanemaaliste (50 - 74 a.) töötuse määr ei muutunud.

Hiiumaa majanduse üldnäitajad

2015. aastal Hiiumaal tegutsevate ettevõtete müügitulu vähenes 120,44 miljoni euroni. Olulise osa müügitulu vähenemisest andis Estpak Plastik AS uue tehasega seoses olulise osa tootmise ümberpaigutamine Saku valda, Harjumaal.

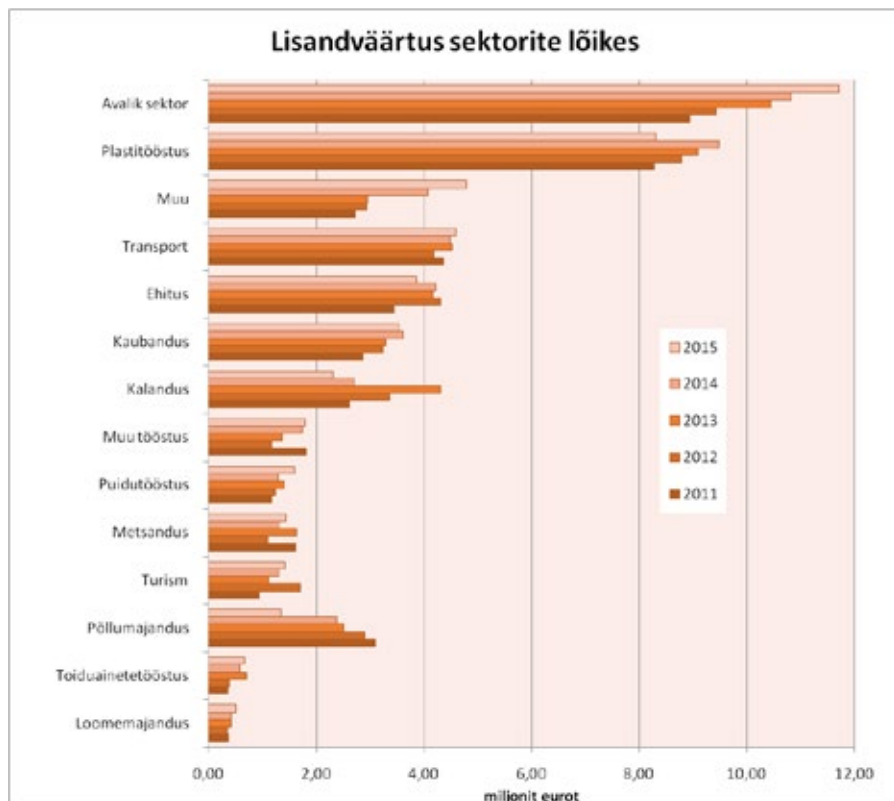
Samas tuleb märkida, et müügitulu kasv jäi tagasihoidlikuks juba 2014. aastal, mil müügitulu kasvas ligikaudu saja tuhande euro võrra, 124,77 miljoni euroni.

Lisandväärtus vähenes Hiiumaa majanduses 48,54 miljonilt eurolt 47,96 miljoni euroni. Lisand-

väärtuse vähenemine jäi alla müügitulu vähenemisele. Ennekõike oli põhjuseks lisandväärtuse kiire kasv alajaotusesse "Muu" liigituvates ettevõtetes. Osa lisandväärtuse kasvust langeb investeerimistoetuste arvele.

Hiiumaal oli 2015. aasta lõpus registreeritud: aktsiaseltse 20 (-1), osaühinguid 792 (+48), tulundusühinguid 9, täisühinguid 2 (+1), usaldusühinguid 7, füüsilisest isikust ettevõtjaid 529 (-24), mittetulundusühinguid 380 (+4) ja sihtasutusi 10.

Eksport Hiiumaa majanduses

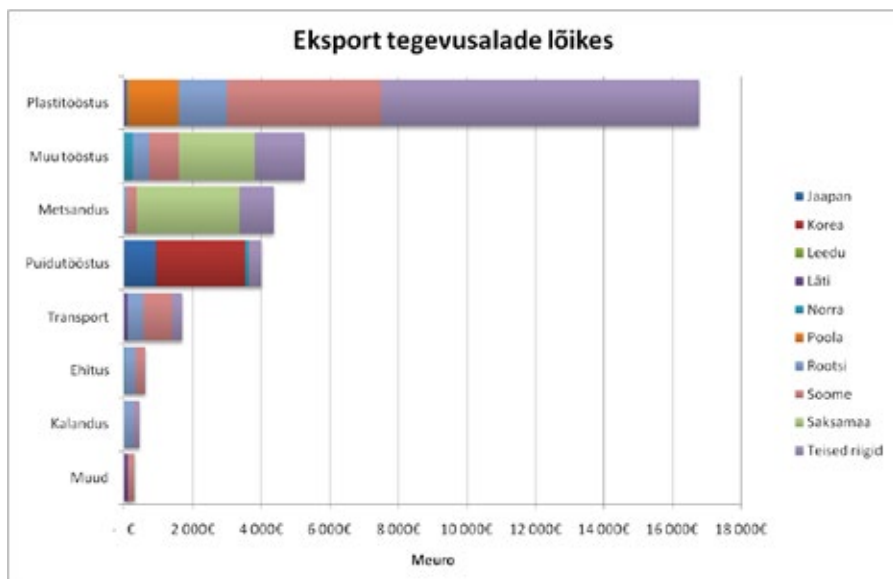
Hiidlaste jaoks läbi aegade olnud eksport loomulik osa saare majandustegevusest. Erinevatel aegadel on selleks olnud lubi, puit, sool, klaas, kalev. Ajalooliselt on hiidlased sõitnud laevadel ja töötanud teenijatüdrukutena Tallinnas.

Tänapäevases Hiiumaa ekspordis on olulisel kohal saarel tegutsevate tööstusettevõtete toodangu eksport, millest suurima osakaaluga on plasti- ja kooste ettevõtete allhanke ja toodete eksport. Väiksemas mahu pakume me piiri taha puitu, veo- ja ehitusteenust.

Miks on eksport oluline? Eksport toob saare majandusse juurde raha, aidates seeläbi luua töökohti ja teha investeeringuid. Ekspordi maht on üks kohaliku majanduse konkurentsivõime mõõdikute: tugevad ekspordinäitajad on omased konkurentsivõimelistele ettevõtetele.

Majandusülevaate koostajatel oli kasutusel kaks ekspordistatistika andmeallikat: Statistikaamet ja käesoleva majandusülevaate koostamiseks loodud Hiiumaa ettevõtete andmebaas.

Hiiumaa majandusülevaate aluseks oleva andmekogu andmetel deklareeris aruandes Hiiumaal 71 ettevõtet ekspordi, Hiiumaa ekspordi maht oli 33,9 miljonit eurot. Tegevusalade järgi jagunesid ekspordi maht ja riigid järgmiselt.

Majandusharude lühiülevaade

Põllumajandus

Sektoris esindatud: taime- ja loomakasvatus

Netokäive: 2, 97 miljonit eurot, -18%

Lisandväärtus: 1,35 miljonit eurot, -44%

Investeeringud: 1,17 miljonit, eurot, 49%

Ettevõtete arv: 32, -6%

Töötajate arv: 38, -12%

Keskmine brutopalk: 658 eurot, 6%

Gunnar Aug, Annomere OÜ

"Annomere OÜ põhitegevuseks on lihaisekasvatus. Aasta 2015 oli osahingu jaoks müügikäibelt seni parim (53000 eur). Samas on vähenenud mitmed põllumajandustoetuste liigid, mõned toetused kadunud. Võib arutada toetuste vajalikkusest, samas aga, kus kogu EU seda teeb ja suuremas mahus ei saa sellele osa alahinnata. Ei ole pidanud paika ka väide, et euro hinda ei tõsta. Niisugust tootmist, millega tegeleb Annomere OÜ, võib lugeda väheefektiivseks, osahingu töötajate palgad on

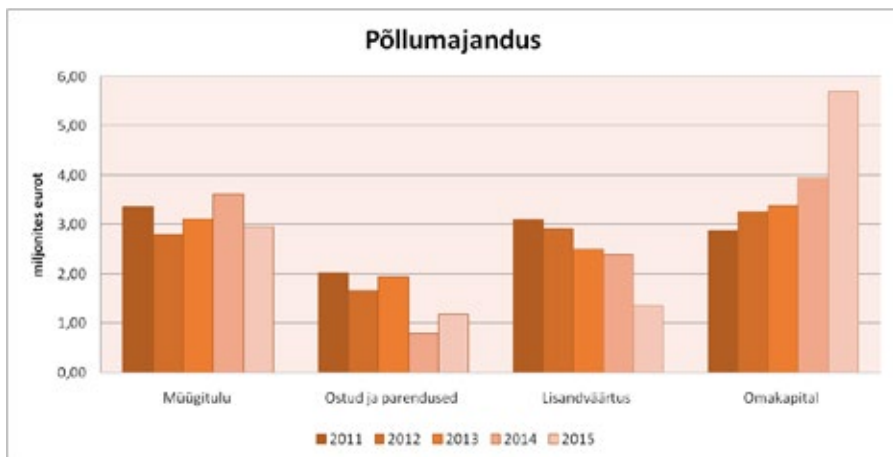
väga madalad. Elus püsimiseks on vaja rahamahukaid investeeringuid. 2012 - 2014 sai välja vahetatud suurem osa vajaminevast tehnikast, mille tagajärge tunneb tänaseni. Pahameelt tekitab keskkonnaseadustega mängimine, mis loob ebakindluse tuleviku suhtes. Ei alahinda põrmugi keskkonnahoiu vajalikkust, kuid meiesuguste võime keskkonda hävitada loomade karjatamisega on vähevõimalik.

Oleme alustanud vasikate ekspordiga Türki ja Poolasse, mille tasuvus on suurem loomade lihakombinaadile andmisest. Siiski püüame olla optimistlikud, meie töö on ka eluviis. Ilma meie tööta näeks meie kaunis saar välja mahajäetuna. Püüame tegutseda edasi, kuigi meie valitsuse tegevus on põllumajandustootmise vastane. Loodan, et ei teostu plaan vähendada kuidagi hakama saajate toetusmäära ja siis nagu selle arvel tõsta veelgi raskematest tingimustest olijate olukorda. Jagades viletsust ümber; jõukus ei tõuse."

Varast kevadkülvil Hiiumaal takistas liigniiske maa. Paremas seisus olid need põllumehed, kelle kuivenduskraavid korras või maad kõrgemal ja seetõttu põllud kuivernad.

2015. aastal suurendasid teravilja külvipindu kõik suuremad talud.

Otskülvil tehnoloogia on muutunud teravilja kasvatuses kuluvat aega. Harju talus kulus 30 ha põllu otskülviks kaks pikka päeva. Otskülvil kasutavad paljud Hiiumaa teraviljakasvatajad. Maa mitmekordse harimine nii sügisel kui kevadel on hädavajalik vaid maheteravilja kasvatamiseks.

2015. aastal Hiiumaal lõigatud teraviljakogused olid viimase kümnendi kõrgeimad. Kokku koristati teravilja 3969 tonni, suurima andsid oder 2049 tonni ja suvinisu 1444 tonni. Rapsi- ja rüpsiseemne saak oli 557 tonni. Enamuse põllukultuuride saagikus hektarilt oli võrreldes eelneva kahe aastaga kõrgem, näiteks rukkil 3533 kg/ha (2014 aastal 2418 kg/ha), suvinisul 3703 kg/ha (2014 aastal 1940 kg/ha) ja odral 3461 kg/ha (2014 aastal 1729 kg/ha).

Teravilja kokkuostuhinnad püsisid kõrged, sealjuures oli maheteravilja kokkuostu hind kaks korda kõrgem kui tavalisel teraviljal.

Hoolimata soodsatest kartuli kokkuostuhindadest jäid tagashoidlikuks kartuli kasvatamiseks kasutatav põllupind ja sellest tulenevalt ka kartulisaa (221 tonni). Köögivilja kokkuostuhinnad olid madalad, keskmisest madalamaks jäi köögivilja saak, kokku 34 tonni.

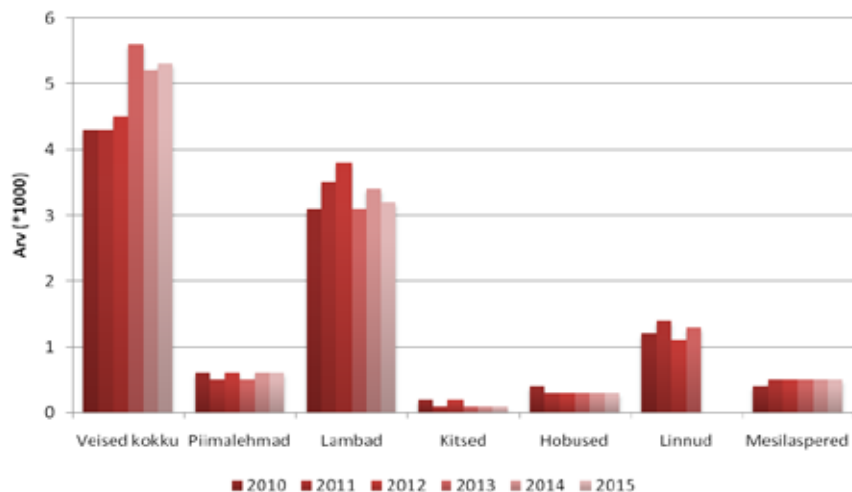
2015. aastal ei kasvatatud enam Hiiumaa katmikaladel aiandussaadusi.

Viljapuid ja marju kasvatatakse Hiiumaal 65 hektaril. Hiiumaa viljapuude ning marjakasvatajad saagi üle ei kurnud. 2014 aastal rajatud 0,4 ha suuruselt maasikapõllult esimese rikkaliku maasikasaagi saanud perekond Kriggulsonide sõnul saagi realiseerimisega Hiiumaal probleeme polnud, mistõttu julgeti kasvuala suurendada.

Hiiumaa karjakasvatajatele oli aasta pigem keskine. Paremas seisus olid hoolimata madalast liha kokkuostuhinnast lihavedekasvatajad. Lihatoodang tapakaalus oli 226 tonni, jäädes samale tasemele 2014 aastaga. Piimakarjakasvatajad pidid rinda pistma madalate toorpiima kokkuostuhindadega, mis tulenesid toorpiima pakkumise kasvust ja nõudlust vähendavast Venemaa imporditollist. Sellest hoolimata tulid Hiiumaa piimakarjakasvatajad ots-otsaga kokku. Kokku toodeti piima 2678 tonni, mis on 5,4% väiksem kui eelmisel aastal. PRIA Noortaluniku toetuse sai hiidlane Ave Kokla, kes ema-isa jälgedes tegeleb loomakasvatusega.

Hiiumaa põllumajanduse pikemaajalist arengut iseloomustab kaks trendi: teraviljakasvatuseks kasutatava põllumaa ja lihavede arvu kasv. Need on tegevusalad, mis kõrgelt mehhaniseeritud ja ei nõua palju töökäsi.

Loomad ja linnud 31.12 seisuga

Metsandus

Sektoris esindatud: metsade majandamine, metsa ülestöötamine ja ümarpuidu müük

Netokäive: 8,39 miljonit eurot, 11%

Lisandväärtus: 1,44 miljonit eurot, 10%

Investeeringud: 0,91 miljonit eurot, -49%

Ettevõtete arv: 20, 0%

Töötajate arv: 43, -4%

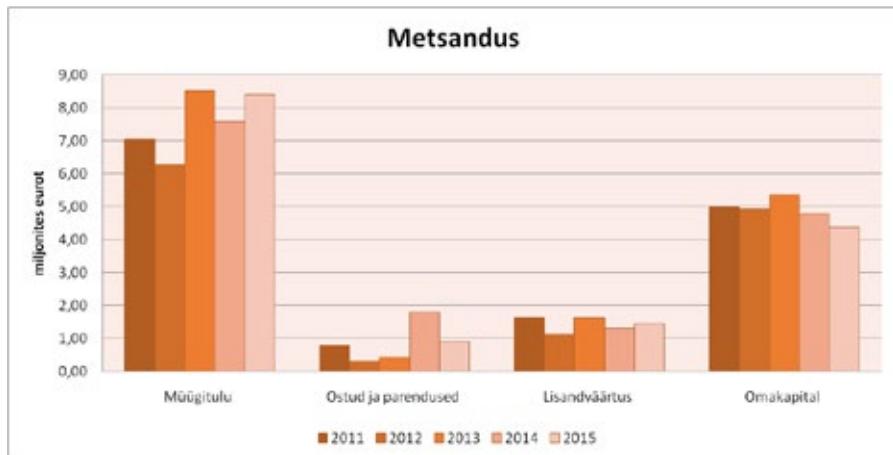
Keskmine brutopalk: 819 eurot, 4%

Ettevõtja: Lembit Lühi, RMK

"RMK arengukavas sätestatud eesmärgid 2015. aastaks olid:

- suurendada riigimetsamaa tootlikkust, kasvatades juurde 4,2 miljonit kuupmeetrit puitu – tulemus 4,4 miljonit m³
 - varuda ja müüa riigimetsast 3,5 miljonit m³ puitu – tulemus 3,6 miljonit m³
 - võtta kaitse- ja puhkealadel vastu 1,9 miljonit külastust – tulemus 2,2 miljonit külastust
- taastada 1500 hektarit ohustatud või ebasoodsas seisundis olevaid elupaiku – tulemus 2000 hektarit
- teenida 35 miljonit eurot kasumit – tulemus 36 miljonit eurot
- püsida Eesti kümne hinnatuma töandja seas ja maksta oma töötajatele konkurentsivõimelist palka – tulemus 4. koht töandjate edetabelis, palk konkurentsivõimeline"

2015. aastal jätkasid puidu hinnad langemist. Paberipuu ja küttepuude hinnad olid madalad juba pikemat aega. Erandina püsis ümarpalgi hind ühtlaselt rahuldaval tasemel.

Palgi hind Eestis on otseselt seotud tehingutega, mida Eesti saeveskid suudavad klientidega sõlmida. Sedavõrd, kuidas Hiinas aeglustub majanduskasv ja sellest tulenevalt väheneb puidu nõudlus, kasvab konkurents saematerjali turul Euroopas ja langevad hinnad.

HMPK OÜ töötas üles ning eksportis suurema osa Hiiumaal ülestöötatud puidust. Ettevõtte ekspordikäive oli 4,3 milj eurot, mis on üle 60% kogu müügitulust. Peamised sihtturud on Saksa- ja Taani, vähemal määral Soome.

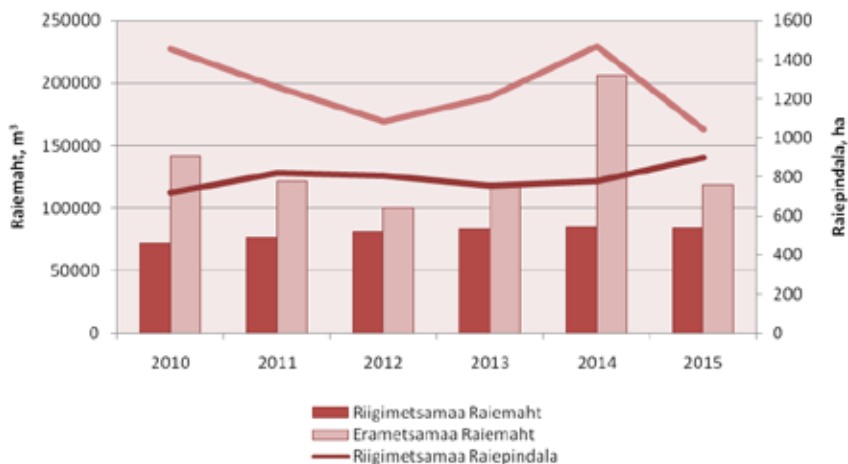
Hiiumaa metsad on läbi ajaloo olnud energiaallikaks. Samas küttepuude turul, mida mõjutavad viimased soojad talved, on küttepuude hind hoolimata nõudluse säilimisest hakanud langema. Küttepuu näol on tegemist energiaallikaga, mis on kõige vähem vahetult mõjutatud maailmas toimuvast. Rakendatavad energiasäästumeetmed vähendavad soojusenergia tarbimist ja sellest tulenevalt küttepuidu tarbimist. Energiapuidu sh küttepuu nõudlust kasvatab kohaliku energeetika arendamine ning soojust ja elektri koostootmine väikeasulates. Ootust küttepuude hinnatõusule toetab puidu põletamise taasalustamine põlevkivi elektrijaamade kateldes.

Hiiumaa võime energiapuitu eksportida on seotud saare sadamatesse mahtuvate laevade suurusega. Energiapuidu suurtarbijad, sh koostootmisjaamad Rootsi rannikul, ostavad oma energiapuidu esmalt sealt, kus silduva laeva mahutavus on võrdne majanduslikult otstarbeka tarnekogusega.

Kokkuvõttes, nõudlus Hiiumaa energiapuidu järele sõltub neljast tegurist:

- hiidlaste võimekusest juurutada elektri ja soojust koostootmine väikeasulate kütteks;
- sadamate vastuvõtuvõime suurendamisest;
- OÜ Hiiu Graanul (2015) edukusest ellu viia äriplaan küttegraanulite tootmiseks;
- muu energiapuitu toormena kasutava äriidee realiseerumisest.

Metsaraie raiedokumentide alusel

Allikas: Statistikaamet, 2016

Kalandus

Sektoris esindatud: kalapüük

Netokäive: 3,15 miljonit eurot, -14%

Lisandväärtus: 2,32 miljonit eurot, -15%

Investeeringud: 0,27 miljonit eurot, -10%

Ettevõtete arv: 7, -13%

Töötajate arv: 56, -3%

Keskmine brutopalk: 1576 eurot, -3%

Ettevõtja: Koit Kalmus, Hiiurand OÜ

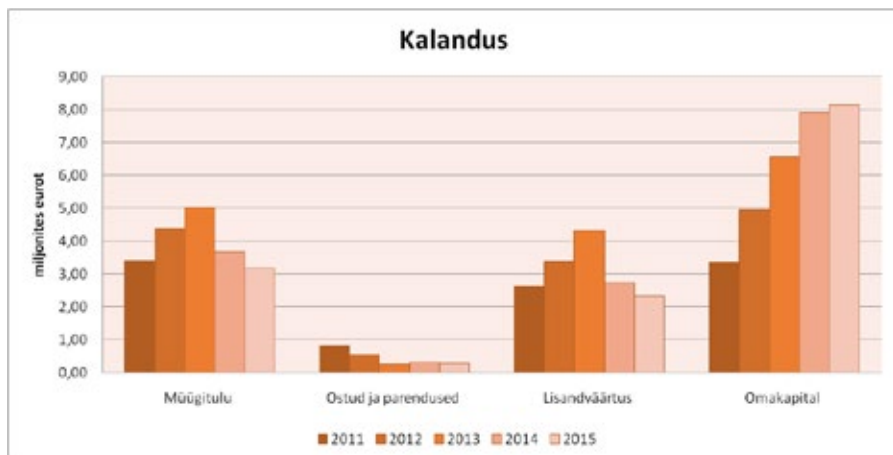
"2015 a. oli Hiiurand OÜ-le keskmine, kuna kalasaagid eelnevate aastatega võrreldes on vähenenud. Samuti oli kohati keeruline kala turustada, peamiselt seoses Eestisse sisseveetava kalaga konkureerides.

Tegime 2015.a. olulisi investeeringuid. Hästi sujus koostöö pikaajsete koostööpartneritega".

2015. aastal muutusid avamere püügikvoodid, rohkem lubati püüda räime ja vähem kilu.

AS Hiiu Kalur põhitegevusalaks on kilu ja räime püük Läänemerele. Kõrvaltegevusaladeks on laevade remont Suursadamas. 2015. aastal püüti kala pisut rohkem kui eelmisel aastal, kokku 12006,7 tonni, sellest kilu 6379,2 tonni ja räime 5627,5 tonni. Viimasel kahel aastal ettevõtte turska püüdnud ei ole. AS Hiiu Kaluril on viis kalapüügiga tegelevat laeva. 2015. aastal moodustas eksport müügitulust 15,7%. Ettevõtte investeeris 165,4 tuhat eurot.

AS Hiiu Kaluril on OÜ Tippera, OÜ Soome kala, AS Kajax Fishexport, AS Krapesk, OÜ Traaler, ja Eesti Kalapüügi Ühistu osanikuks. 2015. aastal müüdi 10% osalusest AS Kajax Fishesport ja

suurendati 3,5% võrra osalust Eesti Kalapüügi Ühistus.

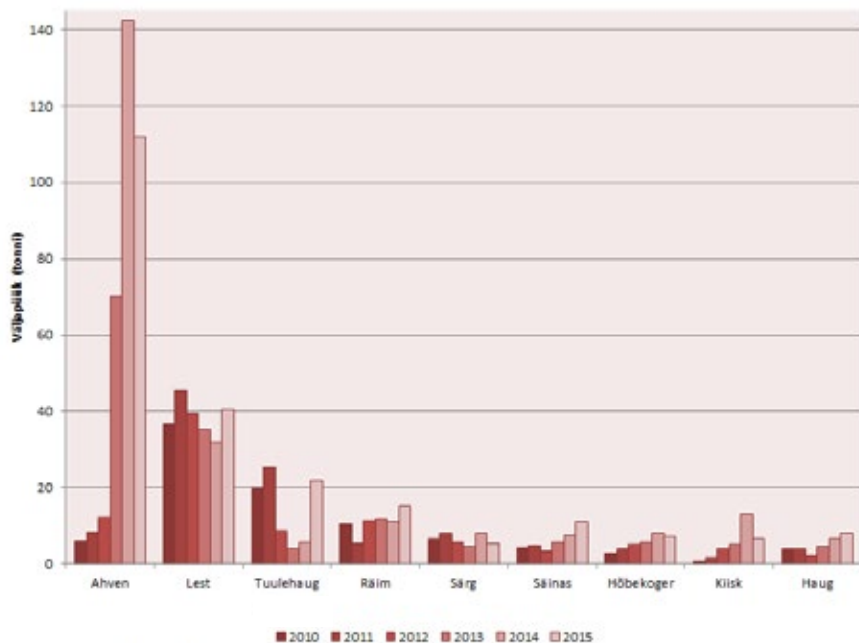
2015. lossisid rannakalurid kala 63 sadamas, lautrikohas või rannas kokku 235,5 tonni. Suuremad kala lossimiskohad Hiiumaal olid: Orjaku Sadam 57,4 tonni, Puulaiu 31,0 tonni, Kõrgessaare sadam 25,6 tonni, Salinõmme Kalasadam 23,2 tonni, Kassari kalasadam 18,8 tonni.

Rannakaluritele taasavati uuenduskuuri läbi teinud Tärkma sadam.

Harrastuspüüdjate jaoks algas püügihooaeg märtsi keskpaigas, mil kala tuli Hiiumaa ojadesse ja jõgedesse. Keskkonnaamet vähendas vähipüügilimiti Hiiumaal poole võrra.

Hiiumaa rannapüük üheksa kalaliigi lõikes

Allikas: Maaeluministeerium 2016

Tööstus

Toiduainetetööstus

Sektoris esindatud: pagaritööstus ja kulinaaria, toiduainete tootmine väikepartiidena

Netokäive: 1,69 miljonit eurot, 9%

Lisandväärtus: 0,68 miljonit eurot, 15%

Investeeringud: 0,13 miljonit eurot,

Ettevõtete arv: 11, 38%

Töötajate arv: 50, 0%

Keskmine brutopalk: 642 eurot, 4%

Ettevõtja: **Sander Kopli**, Mainegrupp OÜ

"Mainegrupp OÜ alustas 2015 aastal kevadel väikesemahulise suitsutatud lihatoodete tootmisega. Algselt oli kavas mitmekesistada kohalike toodetega meie majutusettevõtetes peatuvate klientide toidulauda, seejärel müüsin neile tooteid kaasa. Sügisel 2015 alustasime lihatoodete realiseerimist läbi Hiiumaa Tarbijate Ühistu kaupluste. Meie ise toodangut mandrile ei turusta aga, klientide kotinurgas satub seda sinna kindlasti. Koostöö loomakasvatajate, Hiiumaa Lihatootuse ja Hiiumaa Tarbijate Ühistuga on sujunud väga hästi. Pean väga tähtsaks kohapealse ressursi maksimaalset väärindamist ja leian, et oleme oma ettevõttes leidnud

sellist põhimõttest lähtudes hea tasakaalu kohaliku toorme saadavuse, toitlustuse vajaduste ja valmistoodete valmistamise vahel. Seda nii liha kui kala silmas pidades.

Hiiumaal kasvatatav, püütav ja kütitav toidutooraine on oluline ressurss, millel on suur potentsiaal. Eelkõige toidu tootmisel on võimalik saavutada märkimisväärset tulude kasvu kogu kogukonnale. Õnneks liiguvad asjad õiges suunas ja toidu tootmine Hiiumaal kasvab".

Toiduainetetööstus

Hiumaa Tarbijate Ühistu oli 2014. aasta keskpaigas valiku ees - jätkata pagaritoodete tootmisega või mitte. Pagaritööstus vajab investeeeringuid, tänapäevastele nõuetele ei vastanud tootmisruumid ja oma aja olid ära elanud pagaritööstuse seadmed. Investeermiskulude osaliseks katmiseks toetuste kaasabil taotleti (ja saadi) Hiidlaste Koostöökogu vahendusel Leader-meetmest raha laohoone ümberehitamiseks pagaritööstuseks. Otsustati siiski jätkata pagaritoodete tootmist Hiumaal.

2015. aasta sügisel esitas HTÜ Tootmine OÜ PRIA-le taotluse toetuse saamiseks pagaritööstuse sisseseade (pagariahjud, taignasegajad, väikesaia- ja küpsiseliin jt) soetamiseks.

HTÜ Tootmine OÜ tegeles aktiivselt olemasolevate ja uute toodete arendamisega ning komertsialiseerimisega. Tegevuse eesmärgiks oli taastada toodete senine turupositsioon.

OÜ Hiumaa Pruulikoda alustas septembris pruulikoja ehitusega Kärddlasse.

Puidutööstus

Sektoris esindatud: puidu töötlemine, puidust toodete valmistamine

Netokäive: 7,80 miljonit eurot, 1%

Lisandväärtus: 1,61 miljonit eurot, 24%

Investeeringud: 0,46 miljonit eurot, 37%

Ettevõtete arv: 27, 23%

Töötajate arv: 77, 1%

Keskmine brutopalk 813 eurot, 7%

Ettevõtja: Ruudi Kasser, Lauka Saeveski OÜ

"2015 aasta oli Lauka Saeveskile stabiilne. Ettevõtte tegevust on kammitseenud tagasihoidlik nõudlus nii puidu ümarmaterjali kui saematerjali turul. Samas on turg ilmutamas paranemise märke järgnevatel perioodidel."

Sektori suurima müügituluga on jätkuvalt OÜ Vesset (4,5 miljonit eurot). Ettevõtte turustab oma toodangut nii kohalikul kui ka väliseturul. Suurem osa toodangust turustatakse Lõuna Koreas, Jaapanis, Itaalias, Ungaris, Saksamaal, Iirimaa, Inglismaal, Lätis ja Eestis.

2008. aastal asutatud peamiselt palkmaju ja saunu ehitav paigaldav OÜ Norse Wood on leidnud turul endale koha. Tehtud tööd on sisaldanud nii standardseid tellimusi kui erilahenduste väljatöötamist ja valmistamist. Aastate jooksul on ettevõtte eksportinud toodangut Hollandi, Suurbritanniasse, Taani, Prantsusmaale, Soome ja Rootsi

Hiiumaal tehtud puidust tooteid leiab mujalgi riikides kui juba nimetatud. Nii sai eritellimusmööblit valmistav Prosper Line OÜ suurema osa 2015 aasta müügitulust Norrast..

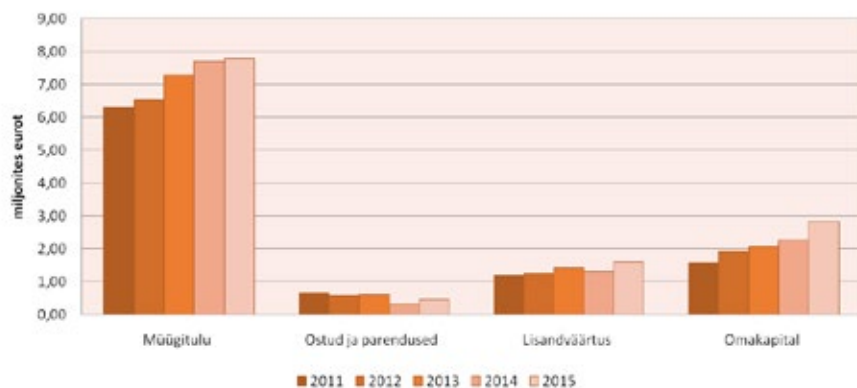
HMPK OÜ tütarettevõtte Lehtma Saeveski täitis temale pandud käibe ja kasumieesmärgid.

AS-ist Honga on lõpetamas muutumist puidutooteid valmistavast ettevõttest transpordiettevõtteks. Puittoodete müügitulu moodustab ettevõtte müügitulust 10,9%.

Eesti puidutööstuses toimub üleminek uuele tehnoloogiale. Senisest enam kasutatakse mööbli disainis arvuteid ning mööbli valmistamisel programmjuhitavaid tööpinke, mis vormivad toorikutest sobivad etteantud töötlusastmega elemendid.

Eelnevast lähtuvalt seisavad Hiiumaa puidutööstuse ettevõtted valiku ees juurutada uus tehnoloogiline protsess või arendada edasi traditsioonilist käsitöömööblit, täiustades disaini, töötluste kvaliteeti ja kunstilist taset. Mõlemad valikud on seotud arvestatavate investeeringutega: esimesel juhul ennekõike masinatesse ja seadmetesse ning teisel juhul ennekõike inimeste teadmistesse ja oskustesse.

Puidutööstus

Plastitööstus

Sektoris esindatud: plasti töötlemine, plastist toodete valmistamine ja montaaž.

Netokäive: 24,89 miljonit eurot, -11%

Lisandväärtus: 8,31 miljonit eurot, -12%

Investeeringud: 2,03 miljonit eurot, -58%

Ettevõtete arv: 9, 0%

Töötajate arv: 437, -2%

Keskmine brutopalk: 913 eurot, 1%

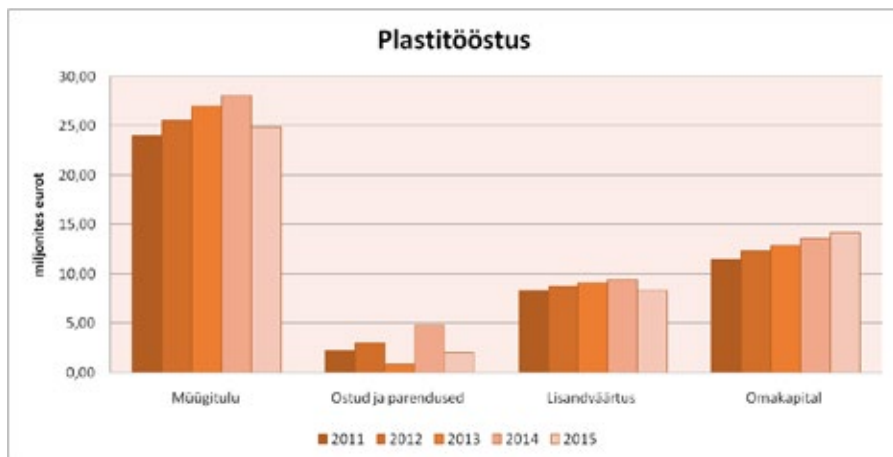

Ettevõtja: **Agur Nurs, M&P Nurst**

"2015 aasta oli AS M ja P Nurst jaoks suurte uuenduste alguse aasta. Meie põhiline koostööpartner Soomes lõpetas kontserni otsusega tegevuse ning meie harjumuspärane elu muutus oluliselt. Nüüd ei jäänud muud üle, kui vaadata tulevikku ja asuda sõlmima uusi lepinguid. Tänu sellisele intensiivsele tööle laiendasime oma tegevuspiirkonda Poolasse ja Taani ning sealsetest Schneideri ettevõtetest on kasvanud välja meie uued tugevad koostööpartnerid. Loomulikult kaasnes sellega kogu tarneahela ja logistika põhjalik ülevaatamine. M ja P Nursti tootevalik muutus mitmekesisemaks, tootmismahud hakkasid taas tõusma, käibenumber suurenema, mis andis lootuse vaadata uut aastat taas optimistlikult.

Vaatamata sellele, et Euroopas valitses üldine majandusseisak, suutsime sellest välja tulla märksa positiivsemate tulemustega, kui olime aasta alguses arvanud.

Tulevik on muutustes ja meie kogu M ja P Nursti meeskonnaga oleme nendeks valmis".

Norra päritolu ettevõtte BioBag International ostis aktsiaseltsi Dagöplast. Ostuga kaasnevalt toob Hiiumaale Norras asunud tootmis- ja müügiüksuse.

AS M ja P Nurst jõudis taas 2015 aastal kasumisse (203 tuhat eurot). Ettevõtte müügitulust (6,2 milj eurot) saadi 79% ekspordist kaheksasse riiki : Leedu, Läti, Norra, Poola, Rootsi, Saksamaa, Soome, Taani.

Estopak Plastik AS, mis eelmisel aastal on põhilise tootmise kolis mandrile, juurutas edukalt kvaliteedisüsteemi ISO 9001:2008.

AS DALE LD. müügitulu ja kasum kasvasid. 16,5% ulatuses ekspordis ettevõtte toodangut Soome, Venemaale ja Valgevenesse. Ettevõtte soetas kaks uut plastiautomaati ja uue roboti ning parandas survevaluvorme. AS DALELD. toodangu moodustavad nii kliendi tellimusel allhanke korras valmistatud plastmasstooted kui ka oma tooted. Valmistusmeetoditeks on survevalu ja ekstrusioon. Majandustegevuse stabiilsuse suurendamiseks otsib ettevõtte aktiivselt kliente väljaspool ehitussektorit.

AS DALE LD. pikaajalise juhi Tiit Asumetsa teeneid tunnustati maakondliku teenetplaadiga.

Ka kõik teised Hiiumaa plastiettevõtted ekspordivad oma toodangut vähemal või suuremal määral.

Sektori parimad majandustulemused saavutas Liisbet Tukat OÜ, kes teeb allhanget Soome ettevõttele.

Muu tööstus

Sektoris esindatud: tekstiilitoodete ja rõivaste, metallitoodete valmistamine, turba tootmine

Netokäive: 4,85 miljonit eurot, 9%

Lisandväärtus: 1,80 miljonit eurot, 3%

Investeeringud: 0,04 miljonit eurot, -75%

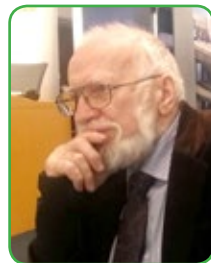
Ettevõtete arv: 18, -14%

Töötajate arv: 107, -4%

Keskmine brutopalk: 678 eurot, -9%

Ettevõtja: **Jaak Hiimets, Meritik OÜ**

"Tellimuste maht on vähenenud, millest tulenevalt ei ole hetkel parimad ajad. Suuremate tellimuste täitmiseks napib paraku tööjõudu"

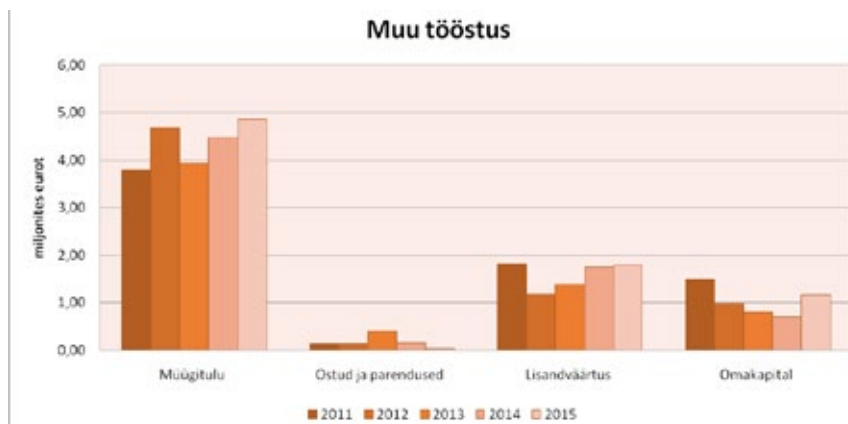

Seoses sellega, et loomemajandus on antud sektori alt välja viidud on see oluliselt mõjutanud muu tööstuse andmete võrreldavust eelnevate majandusülevaadetega.

Hiiumaal tegutsevad OÜ LADE, mis toodab automaatselt täidetavaid päästeveste ja OÜ Pakpoord, mis toodab vahttäidetud päästeveste. Ettevõtete müügitulu kasvas 10% ning kasum suurenes 2,5 korda. Toodang jõuab Austraaliasse, Hispaaniasse, Hollandisse, Iirimaa, Itaaliasse, Läti, Norrassse, Rootsi, Saksamaale, Soome, Suurbritanniasse, Taani jne.

Meritik OÜ turustas 2015 aastal toodangut Soome. AS Hiiu Turvas eksportis toodangu Saksamaale.

Sektori ülejäänud ettevõtted olulisel määral toodangust ei viinud saarelt välja.

Ehitus

Sektoris esindatud: üldehitus, teedehitus, eritööd, elektritööd, maaparandustööd.

Netokäive: 11,50 miljonit eurot, -20%

Lisandväärtus: 3,87 miljonit eurot, -8%

Investeeringud: 0,31 miljonit eurot, -70%

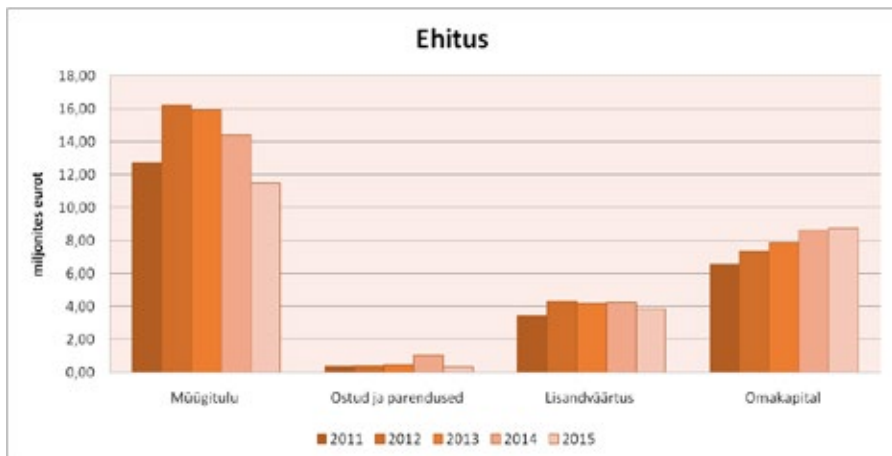
Ettevõtete arv: 80, -2%

Töötajate arv: 217, -1%

Keskmine brutopalk: 882 eurot, -2%

Ettevõtja: **Lembit Vainumäe**, Leva AS

"Alati võib olla parem, aga jäin üldjoontes 2015 aastaga rahule, sest erinevalt mitmest sama valdkonna ettevõtetest lõpetas Leva AS aasta positiivselt."

OÜ Berku Eritööd näitas 2015. aastal 12,44% müügitulu kasvu. Ettevõtte peamiseks tegevusvaldkonnaks on kütte- ja kliimaseadmete paigaldamine, väiksemas mahus tegeletakse seadmetele, tarvikute ja varuosade ning gaasi müügiga.

OÜ KEMEHH müügitulu kasvas 3%. Maakuivendus ja maaparandustööd teostati eelmise aastaga võrreldavas mahus. Kasvasid mahud vee- ja kanalisatsioonitrasside ehitamisel. Uue tegevusena lisandusid kaevetööd kaablite paigaldamisel.

Sektori teenusepakkujatest on välisurule läinud mõned üksikud. OÜ MarkKris sai kogu oma müügitulu Rootsis ehitades. Ettevõttes on ametis 5 töötajat.

AS Kärkla Veevärk tellimisel ehitati Kärklas 4,1 km veetorstikke ja 3,4 km isevoolukanalisatsiooni, 1 km survekanalisatsiooni, 85 liitumispunkti, 3 ülepumplat ning 15 tuletõrje hüdranti. Kokku investeeriti 989 tuhat eurot, vastavalt 700 tuhat eurot Euroopa Ühtekuuluvusfondilt, 82,4 tuhat eurot Hiiumaa vallalt ja 42,6 tuhat eurot aktsiaseltsilt Kärkla Veevärk. Ehitas Santehtehnik OÜ.

Kassari sadamas korrastati kaitsemuuli ots ja vahetati välja ujukaid. Roograhu sadama parkla sai katte, ehitati dušširuumid ja süvendati sadamat.

Avati uuenduskuuri läbi teinud Tärkma sadam. Ehitustööde käigus süvendati sadam ja sadama kanal, rekonstrueeriti uued kaid ja uus sadamahoone. Sadama hoone projekteeris OÜ Kamp Arhitektid. Peatöövõtjaks oli Dagosa ja sadamahoone ehitas OÜ Haasoja. Sadama rekonstrueerimise maksumuseks kujunes 100 tuhat eurot, millest 60 tuhande euro ulatuses toetas sadama rekonstrueerimist nn Kala-LEADER.

Juunis valmis Kärkla Sadamahoone. Projekteerijaks arhitektuurikonkursi võitja OÜ Kamp Arhitektid ja ehitajaks AS Kuresaare Ehitus. Ehituse maksumus oli 451 tuhat eurot. Sadamahoone ehitamist toetasid 200 tuhande euroga Väikesadamate arendamise programm ja 251 tuhande euroga Hiiumaa vald.

Rekonstrueeriti Suuremõisa lasteaed. Selle ümberehituse kulud, 260 tuhat eurot, kattis Pühalepa vald oma eelarvest.

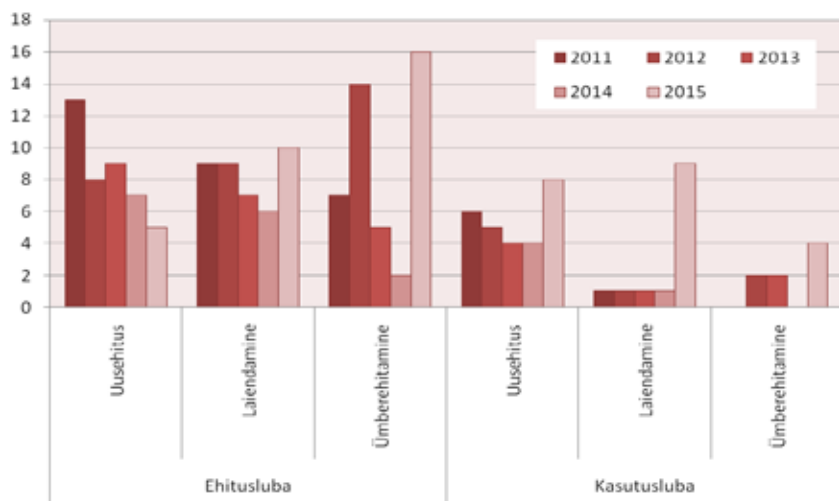
Maanteeamet metsastas Suurepsi karjääri ja RMK lõpetas ettevalmistustööd uue karjääri avamiseks Suurepsis. Erinevalt algselt kavandatud jääd kaevandamisalalt välja Känna mäed. Karjääri operaatori riigihanke võitis Valga ettevõtte OÜ PM Kaubandusgrupp. Uus karjääri mäeeraldis on pindalaga 12,45 ha ja on ligikaudu sama suur kui Maanteeameti poolt suletav Suurepsi kruusakarjäär.

Elering alustas Võiküla - Virtsu merekaabli paigaldamist. Suure Väina kaabel on osa Eleringi kavast tagada Saaremaa ja Hiiumaa elektrivarustuskindlus.

Eesti Kodukaunistamise Ühendus valis Tõnis Kasemägi Soonlepa külas asuva keramaja "Energiasäästlik kaunis kodu 2014" võitjaks eramute kategoorias. Tunnustus anti üle 18. 01.2015 toimunud Koduomanike V kongressil.

Ehitusloa saanud ja kasutusse lubatud eluruumid

Allikas: Statistikaamet, 2016

Kaubandus

Sektoris esindatud: jaekaubandus ja teenindus

Netokäive: 31,83 miljonit eurot, 0%

Lisandväärtus: 3,53 miljonit eurot, -2%

Investeeringud: 0,07 miljonit eurot, -62%

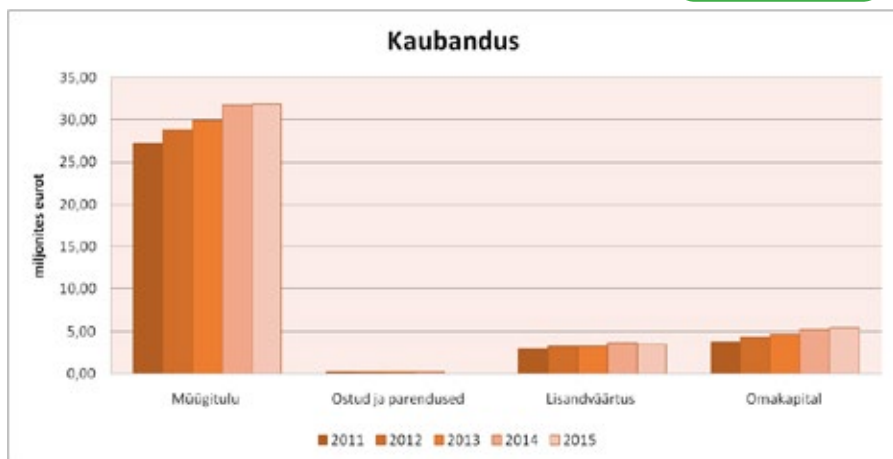
Ettevõtete arv: 68, 3%

Töötajate arv: 254, 2%

Keskmine brutopalk: 680 eurot, 5%

Mart Eller, Relle Autokaubad OÜ juhatuse liige

"2015. aastat võib pidada kordaläinuks, oli stabiilne aasta. Suutsime konkurentsis püsida ja täitsime püstitatud eesmärgid. Kliendigruppide lõikes kasvas 2015. aastal enam müük eraklientidele. Alati tahaks ju rohkem müüa, aga oleme rahul sellega, mis on."

Hiiumaa Tarbijate Ühistu (HTÜ) otsis ja leidis uue tegevjuhi, kelleks valiti Kaja Antons. Augustis valiti Hiiumaa Tarbijate Ühistu nõukogu uueks juhiks Dan Lukas.

ETK muutus Coop-iks. Uus kaubamärk markeerib mitmeid muutusi Eesti tarbijate ühistute strateegias, turunduses ja organisatsioonis.

Hiiumaa Tarbijate Ühistu viis läbi värskenduskuuri Hiiu Konsumis (Kärdla Keskväljak). Lisati ja vahetati välja külmlette, uuendati kassad ning mõnevõrra muutus ka kaupade/lettide paigutus kaupluses.

Hiidlastel on nüüd võimalus tellida HTÜ Tootmine OÜ poolt valmistatud toidu- ja pagaritooteid

interneti vahendusel e-poest.

Päasukese lilleäri suurendas müügipinda Selveris, kolides endise kohviku ruumidesse. Lilleäri pakub tööd kolmele inimesele.

Peamiselt ehitusmaterjalidega kauplev OÜ Faasion säilitas oma positsiooni turul üsna sarnases mahus eelmise aastaga.

Turism

Sektoris esindatud: majutamine ja toitlustamine

Netokäive: 4,00 miljonit eurot, 1%

Lisandväärtus: 1,42 miljonit eurot, 9%

Investeeringud: 0,84 miljonit eurot, 30%

Ettevõtete arv: 64 -4%

Töötajate arv: 89, -8%

Keskmine brutopalk: 534 eurot, 15%

Ettevõtja: Jüri Padu, Padu Hotell OÜ

"Padu Hotell OÜ, (algaastatel FIE-na), tegutseb aastast 1994. Seega on meil küllaltki pikk, üle kahekümne aastane staaž ning ühtlasi hea ülevaade, kuidas turism Hiiumaal vabariigi perioodil on arenenud.

2015 aasta oli hotelli tegevuses oluliselt edukam eelnevast, kuid kriisieelset taset päris ei saavutatud. Kasvanud on siseturism. Kahjuks on vähenenud välituristide osa, eriti on vähenenud erinevate eksootiliste riikide arv. Põhilised turistid tulevad ikka põhjamaadest ja EU riikidest.

Aastatel 2008 – 2010 a. ööbis suvekuudel meie tagasihoidlikus majutusasutuses ühes kuus üle kolmekümne erineva riigi turisti, viimastel aastatel piirdub see arv kahekümnega. Klient on hotelli jaoks ikka klient, rahvusest olenemata, oluliselt tähtsam on, kuidas nad aasta sees jaotuvad. Suvekuude täituvus on hotellil saare oludes suhteliselt kõrge so 70 – 80%.

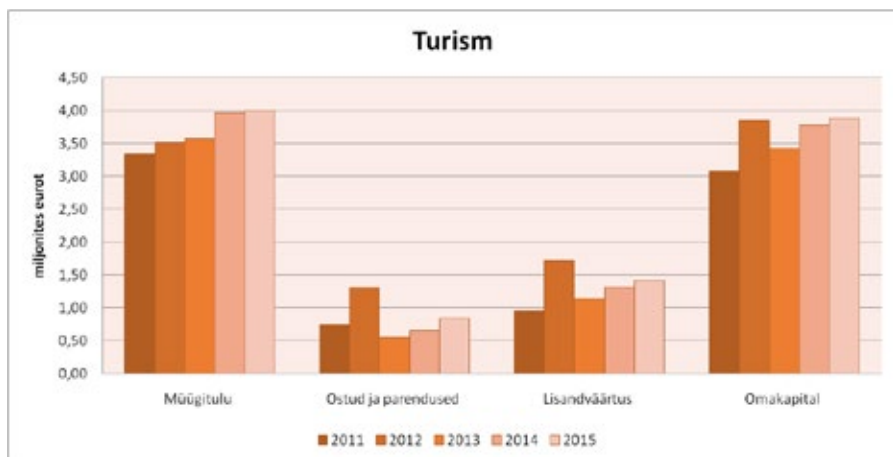
Meie hotellile on suve jätkuks küllaltki oluliseks kujunenud sügis – talvine jahiturism. See osa kõigub küll rohkem kui suvine külastatavus, aga abiks ikka. Suurt abi annab ka paljude mandri ja Saaremaa firmade töölahetuses olevad kliendid, mis näitab, et Hiiumaa loob ja areneb. Aasta keskmiseks täituvuseks on kujunenud 35 – 45 % , mis on saare oludes vist küllaltki hea, 2015 aastal 47,5%.

Võrreldes 2014 aastaga, olid 2015 aasta olulised majandusnäitajad vastavalt, käive 117% ja kasum 264,5%.

Käesoleval aastal omistas Krediidinfo AS hotellile 2015 a. majandustulemuste põhjal reitingu - väga hea (AA) ja ühtlasi 2016 a. Eduka Eesti Ettevõtte tunnistuse. Krediidinfo reiting on ettevõttele antav hinnang, mis määratakse majandus-, finants- ja maksekommete koondhinnena."

2015. aastal majutati Statistikaameti andmetel Hiiumaa majutusasutustes 19742 inimest, ööbimisi kokku 34330. Kasvanud on majutatud puhkajate osakaal, 79%. Hiiumaa majutusasutuskohdade arv on kasvava trendiga. Kasvavad tubade ja voodikohdade arvud. Tubade keskmine täitumus on 18% (juulis 39%) ja voodikohdade keskmine täitumus 13% (juulis 34%). Ööpäeva keskmine maksumus oli kolmandat aastat järjest 21 eurot (veebruaris 29 eurot) öö eest.

RMK telkimisalasid külastas Hiiumaal kokku 67 519 inimest. Suurima külastatavusega on Sääretirbi telkimisala 21 815 külastajat, talle järgnevad Tõrvanina telkimisala 18144 külastajat ja Vanajõe oru õpperada 10221 külastajat.

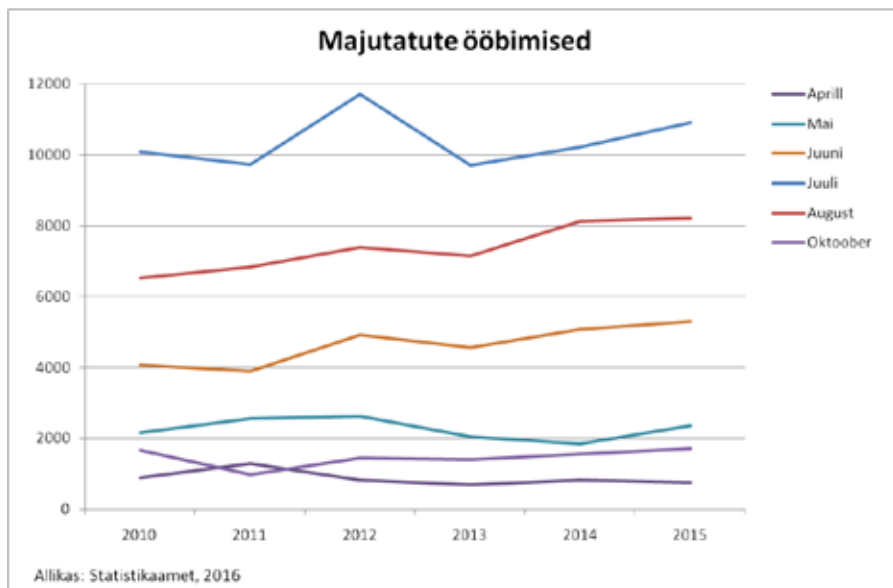
Hiumaa Turismiinfokeskust külastas 7500 inimest, seda on 1000 jagu rohkem kui eelmisel aastal.

Hiumaa majutus- ja toitlustusettevõtete jaoks oli 2015. aasta suvi vastuoluline. Mainegrupp OÜ müügitulu jäi alla eelmise aasta tulemustele, OÜ Mõisakoha lõpetas eelmise aasta samal tasemel, Randmäe Puhketalu majutusteenuse müük kasvas.

Reisiteenuste müügiga tegeleva Tiit Reisid OÜ majandustulemused 2015 aastal paranesid. Seitsme töötajaga ettevõtte müügitulu 2015. aastal jäi pisut alla miljoni euro.

Uuenenud ja külalistele avatud Suuremõisa lossi kõrval on olulisteks vaatamisväärsusteks tuletornid. Soovijatele on avatud Kõpu, Tahkuna ja Ristna tuletornid.

OÜ Moonsund Eco ost 49000 euroga Ristna tuletorni juurde kuuluva Sireeni kinnistu. Omar Jõ-

piselg sõnul on eesmärgiks rajada omanäoline, hoonet eksponeeriv ja väärtustav majutuskoht. Estravel avas Kärđlas büroo, kus hakkas tööle kaks inimest. Otsuse büroo avada tingis kvalifitseeritud töötajate olemasolu.

Mereturism on kiiresti arenev valdkond. Euroopa Liidu toetused on kaasa aidanud uute sadamate rajamisele ja olemasolevate sadamate rekonstrueerimisele. Kevadise süvendamise järgselt saavad Roograhu sadamat külastada kuni 2,5 m süvisega alused. Laienduskuuri käigus sai katte parkla, ehitati duššid ja inva WC. Projekti toetas EAS Väikesadamate võrgustiku arendamise meede. Samast meetmest toetati u 60 tuhande euroga Orjaku sadama muuli korrastamist ja ujuvkaide väljavahetamist.

Meritsi tulijate paremaks teenindamiseks valmis uus Kärđla sadamahoone.

MTÜ Halulaev veeskas 2010 aasta sügisel alguse saanud ühisprojekti, mitmete eri rahastuste ning suure hulga entusiasmi toel õppe- ja lõbusõidu purjekaks ümberehitatud väiketraaleri, mis ristsetel sai nimeks Lisette.

Kahtlemata olid selle aasta jaanid viimase aastate rahvarohkeimad, kui Hiiumaal toimus esmakordselt Maakaitsepäev ja Võidupüha paraad.

Põhimõttelise uuenduskuuri läbis Hiiumaa turismikataloog 2015, vähenes oluliselt jutuosa ja suurenes teabemaht.

Lääne-Eesti turismipärlite konkursil märgiti ära Halulaev, Kassari Puhkekeskus ning Võidupüha paraadi korraldamine.

Transport

Sektoris esindatud: maantee-, mere- ja õhutransport

Netokäive: 10,68 miljonit eurot, -4%

Lisandväärtus: 4,60 miljonit eurot, 2%

Investeeringud: 0,62 miljonit eurot, -14%

Ettevõtete arv: 30, 7%

Töötajate arv: 271, 0%

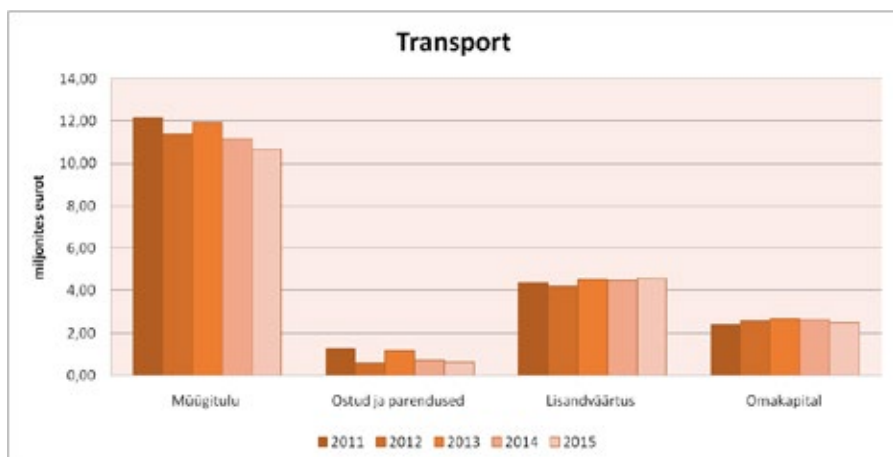
Keskmine brutopalk: 888 eurot, 1%

Ettevõtja: Aare Lukk, Fonax AA OÜ

"2015- laias laastus veofirmades kerge pingelangus, kütuse hind maailmaturul langes, langus tuli ka tanklaketitesse. Kuna kütuse osakaal kogu transpordi käitluses hoidmisel on ca 31-32% kogu kuludest, siis oligi rentabluses tõusu märke tunda. Fonax AA OÜ oma 21.aastase eksisteerimisaja jooksul julges teha taas otsuse investeerida uude tehnikasse - soetasime 2 veokit (üks tehaseuus ja üks kaks aastat kasutuses olnud) ja 1 tehaseuus poolhaagise.

Veomahud Hiiumaalt aga meil vähenesid seoses EstPak Plastik AS kolimisega Harjumaale. Tööd lisandus Antes Sales OÜ Hiiumaa osakonna tellimuste mahu, seda just kevad-suvisel perioodil, siis kui tootmissektor puhkas, ehitus aga just nimelt toimis. Kohalikele firmadele osutasime vastavalt kokkulepetele veoteenust endiselt, kuid tunduvalt väiksemas mahu.

Pudelikaal ikkagi peitub praamiühenduses, ei saa selleta Hiiumaale ega siit ära."

Rahvusvahelised ja kodumaised autoveod on oluline osa Hiiumaa majandusest ja ekspordist. 2015. a transpordiettevõtete tulemused on erinevad: on turuosa kaotajaid, säilitajaid ja võitjaid. ASS Transport peamised kaubaveod toimuvad Rootsi suunal. Ettevõtte osutab teenust isotermitest ja tentautodega. Ettevõtte keskendub osakoormate veole. Ettevõtte otsib võimalusi teenuse laiendamiseks Euroopas.

Reisijateveo osas bussitranspordiga oluliselt muutusi ei olnud. 2014. aastal käivitunud ühiskaart võimaldab bussisõidu eest mugavalt tasuda. Ühiskaardiga kasutajad saavad bussiga sõites 5% hinnasoodustuse. Samas on koos bussiliinide optimeerimisega vähenes ühistranspordi kasutajate arv.

Hiiumaal tegutseb 2 taksojuhti, kes on valmis sõite tegema 24/7. Äripäeviti on enamus takso sõite Kärdda kesksed.

Hiiumaa elu ja majandus sõltuvad vahetult ühendustest mandriga. Seetõttu on lennu- ja laevaliikluses toimuv meile äärmiselt oluline.

2015. aastal näitas kui oluline on parvlaevauhendus nii hiidlaste kui saarlaste jaoks. Protsess riigile kuuluvate parvlaevade toomisega Heltermaa - Rohuküla ja Kuivastu - Virtsu liinile algas 2015 aasta augustis, mil Saaremaa Laevakompanii viis kaks uut parvlaeva taasavatavale Cuxhaveni - Brunsbütteli liinile Saksamaal. Parvlaev Hiiumaa viidi hoiatuseta Virtsu - Kuivastu liinile ja Heltermaa sadamas tekkisid püsivad järjekorrad.

Sügisel tellis Majandus- ja kommunikatsiooniministeerium parvlaevade lisareise. Põhigraafiku 94 reisile nädalas lisandusid 14 lisareisi. Ka Hiiumaad väisanud majandus- ja taristuminister Kristel Michal pidi vastamisi seisma parvlaevaliikluse küsimustega.

Uute laevade ostu finantseerimiseks emiteeris AS Tallinna Sadam 1. detsembril Põhjalla Panga Eesti filiaali vahendusel 60 miljoni euro eest kaheaastase tähtajaga võlakirju.

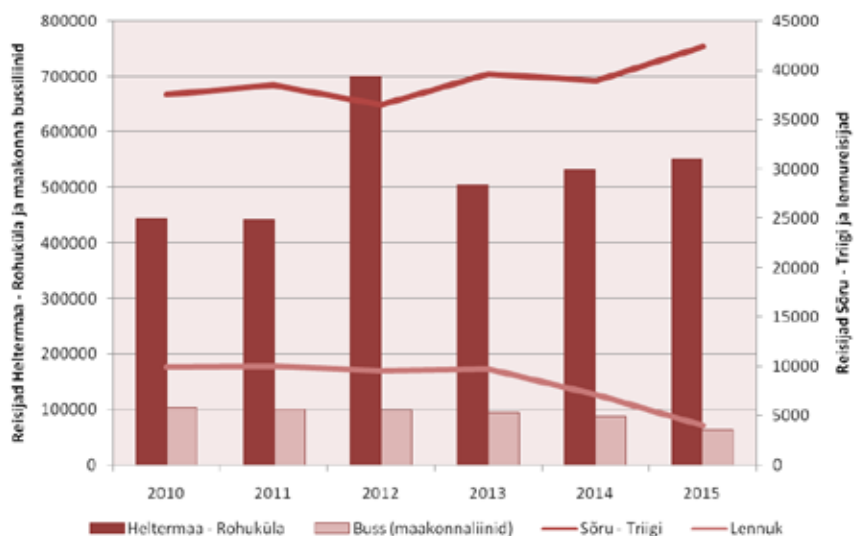
Nimekonkursil said uued parvlaevad nimeks "Tõll" ja "Piret" (Kuivastu - Virtsu) ning "Leiger" ja "Tiiu" (Heltermaa - Rohuküla). Saarlaste laevad ehitatakse Poola Remontowa laevatehases ja hiidlaste laevad Türgi Sefine laevatehases.

Parvlaevade ehitus Remontowa laevatehases algas märtsis. Augusti alguses kinnitas Tallinna sadama juhatuse liige Allan Kiil, et uute laevade ehitus on graafikus. Septembris, seoses altkäemaksu kahtlustusega, kuulutas TS Laevad nõukogu välja konkursi juhatuse esimehe leidmiseks.

Probleemid lennuliikluses ei leidnud head lahendust. Pankrotis Avies jätkas Tallinn - Kärdda ja Tallinn - Kuressaare lennuliinide teenindamist.

Reisijad

Allikas: Hiiu maavalitsus, 2016

Loomemajandus

Sektoris esindatud: arhitektuur, fotograafia, disain, kunst, kirjastamine, etendus-kunstid, muusika, reklaam, käsitöö

Netokäive: 1,13 miljonit eurot, 30%

Lisandväärtus: 0,51 miljonit eurot, 22%

Investeeringud: 0,06 miljonit eurot, 33%

Ettevõtete arv: 22, 16%

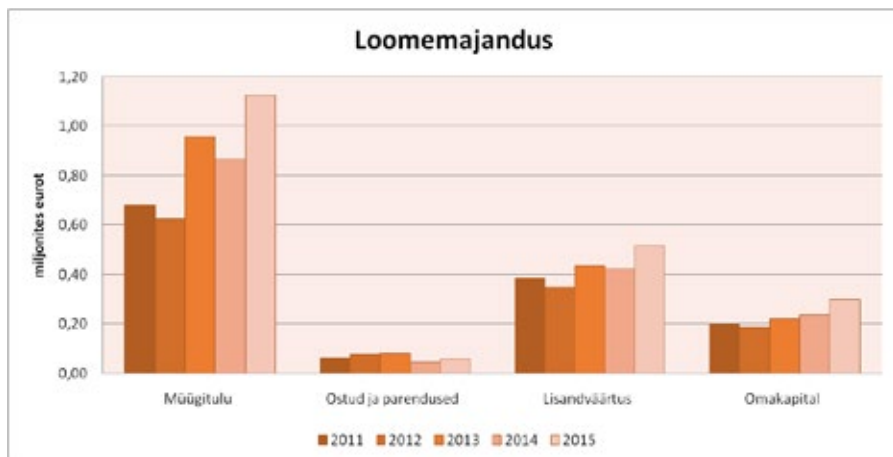
Töötajate arv: 32, -14%

Keskmine brutopalk: 699 eurot, 55%

Ettevõtja Kalli Sein, Ideeklaas OÜ

"Aasta 2015 oli stuudiole Ideeklaas suhteliselt edukas. Loomevaldkonna, kunstrike, ettevõtted on valdavalt väga väikesed, 1-4 inimesega stuudiod-töökajad ja tööprotsess suures osas käsitöö - mis tähendab, et jõudlus on piiratud. Samas mõjutavad käikumised majanduses loomevaldkonda väga tugevalt, sest tegemist pole esmatarbekaupadega ja kriisi puhul loobutakse esimesena meie toodetest. Väikestuudiote jätkusuutlikkuse tagab piisav püsiklientide baas, umbes 75% käibest moodustavad püsitellijate tooted. Samas võib mõni üksik suurem tellimus üsna tugevalt käivet mõjutada ja 2015 oli just selline paari suurema tellimusega hea aasta. Ka Hiiumaa kohalikud asutused on hakanud aasta-aastalt rohkem meie kunstiesemeid tellima ja selle üle on väga hea meel."

Eestis omaks võetud inglaste määratluse alusel on loomemajandus majandussektor, mis põhineb individuaalsel ja kollektiivsel loovusel, oskustel ja andel ning mis on võimeline looma heaolu ja töökohti intellektuaalse omandi loomise ja kasutamise kaudu.

Loomemajandusest räägitakse kui järgmisest "Suurest Asjast", mis aitab käima tõmmata aeglustuva Eesti majanduse. Järgnevatel aastatel kavatseb Eesti riik teha märkimisväärsed pingutusi loomemajanduse elavdamiseks.

Valdav osa loomemajandusest Hiiumaal on seotud riigiga, kohalike omavalitsustega ja kodanikuühendustega. Käesolevas ülevaates keskendume ettevõtluse vahendusel realiseerivale loominguale, sest eesmärgiks on loomemajandusega seotud ettevõtluse arendamine.

Keraamik Kristi Kuurme avas Kärddlas studio, kus ta teeb oma toodangut ning viib läbi õpitubasid.

OÜ Hiiu Nikerdised toodang, pisemaid puitesemed ja suveniirid, on ettevõtte kolme tegutsemisaasta jooksul leidnud oma koha turul, neid märgatakse ja nende tööd tellitakse.

Helen Teigar, OÜ Triibuvineer, asutaja on teinud vineerist uudse värviliste triipudega materjali. Materjal leiab kasutamist kõrvarõngastest kuni sisekujunduselementide valmistamiseni.

Hiiumaa kunstnike ühendus HiKu avas "Nelja nurga galerii", kus soovijad saavad vaadata ning soovi korral osta hiiumaist kunsti.

Aasta jooksul pakkusid hiidlastele vaatamiseks oma töid Liia-Lüdig Algvere, Ott Lambing, Ilmar Kruusamäe, Tea Martin, Liina Sahtel jt.

Hiiumaa Käsitööselts sai regionaalsete investeeringutetoetuste programmist Hiiumaa meistrite maja (Vabrikuväljak 2) kordategemiseks 32 000 eurot. See on väike osa hoone, hinnanguliselt kuni 350 000 euron, küündivast restaureerimiseelarvest.

2015. nägid ilmavalgust koguteos "Hiiumaa", Tiit Leito "Maakillud meres", Hiiumaa Muinsuskaitse Seltsi "Kärddla aknad" ja Hiiu Öko "Hiiu sõnaraamat".

Erki-Sven Tüür pälvis Monaco printsi fondi preemia noorte muusikute lemmiku kategoorias.

Hiiumaaga tihedalt seotud Tõnu Õnnepalu oli üks Eesti kirjanikupalga saajatest.

Ingel Vaiklale anti üle Eduard Wiiralti stipendium. Stipendiumiga toetatakse Ingel Vaikla magistriõpinguid Genti Kuningliku Kunstiakadeemia filmiosakonnas.

Andres Laanejõe võitis Hiiumaa Mudeliklubi nimel vastu Vikipeedia fotovõistluse teise koha auhinna.

Kultuuriportaal tunnistas lemmiknäituseks Reigi pastoraadis korraldatud näituse "Hotell", näituse kuraator oli Maria Valdma ja kujundaja Maret Kukkur.

Pühalepa kirik sai hingiks uue orel.

Muu

Sektoris esindatud: finantsvahendus, kindlustus, koolitus, elektrienergia müük, vesivarustus- ja kanalisatsioon, kommunaalteenused, tervishoiuteenused jne.

Netokäive: 7,56 miljonit eurot, 26%

Lisandväärtus: 4,80 miljonit eurot, 17%

Investeeringud: 1,58 miljonit eurot, 17%

Ettevõtete arv: 208, 0%

Töötajate arv: 167, 0%

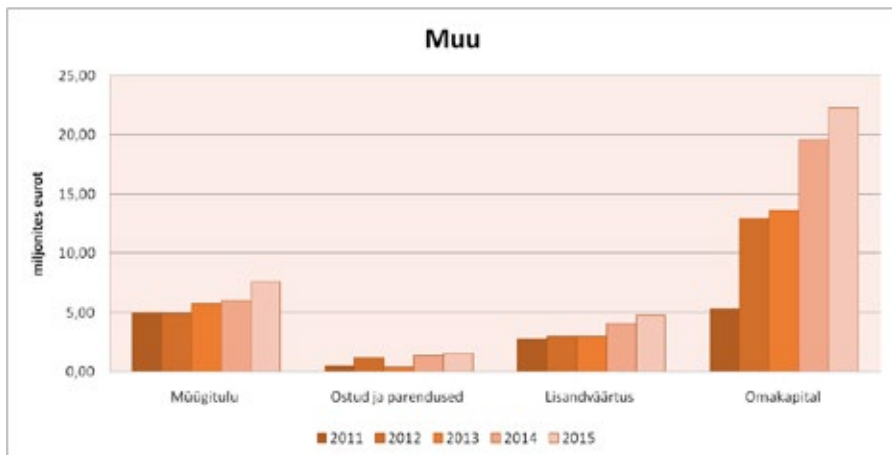
Keskmine brutopalk: 768 eurot, 8%

Ettevõtja: Rain Pruul, HK & Rent OÜ

"2015. aasta oli meie jaoks stabiilne, võrreldes eelnevate aastatega stabiliseerisime majandusliku olukorra.

Viimastel aastatel oleme vastavalt turusituatsioonile vähendanud lukksepatööde osakaalu ja tegeleme kereremonttöödega. Teostame peamiselt sõidukite avariijärgset remonti, maalritöid ja osutame autopesulateenuseid. Väiksem maht on klaasivahetustel ja rehvitöödel. Aastate jooksul oleme tõstnud tööde kvaliteeti.

Teeme koostööd kõigi Eestis tegutsevate kindlustusseltsidega alustades kahjukäsitleusest lõpetades sõiduki remondiga. Suurema osa käibest moodustavadki kindlustusseltsidele ja kohalikele ettevõtetele tehtavad tööd. Vastavalt võimekusele oleme teostanud remonttöid ka eraklientide sõidukitele."

Üle-eestiline kiirabiteenuse hange ja erandite puudumine piiras Hiiumaa haigla võimalusi paindlikult toimetada. Raha nappis ja Hiiumaa haigla võimekus täita üldhaigla ülesandeid oli vahepeal küsitav. Sihtasutuse Hiiumaa Haigla asutajaõigused läksid Hiiu Maavalitsuselt üle Sotsiaalministeeriumile. Taaskord otsustati, et Hiiumaa haigla jätkab üldhaiglana.

21. detsembril 2015 alustas Hiiumaa haiglas tööd Ukrainast pärit günekoloog. Hiiumaa Haigla pikaajaline juht Gennadi Aavik loobus haiglajuhi tööst. Põhja-Eesti Regionaalhaigla Verekeskus paigutas osa varudest Hiiumaa Haiglasse

Osana Eesti ülesest annetuskampaniast Jõulutunnel sai Hiiumaa Haigla bilirubiinimõõtja ehk kollasuse analüsaatori. AS Selver annetas haiglale annetuskampania "Koos on kergem" kogutud 3000 eurot, mille eest soetati elustabiliseerimise käre. Hiiumaa haigla kauaaegne toetaja Ameerika Ühendriikide Kaitseministeerium annetas Hiiumaa Haiglale kiirabiauto.

Kõrgessaare kant jäi perearstita. Perearst Tiina Miku sõnul ei olnud võimalik praksisega jätkata, sest kui ta oma tegevusega alustas, siis oli Kõrgessaare perearsti nimistus 1200 nime, nüüd vaid 780 nime.

Kavandatava perearstiteenuse reformi tulemusena rajatakse Kärddlasse perearstikeskus, mis hakkab pakkuma perearsti teenust Hiiumaal.

Kärddla apteek tähistas oma 125. sünnipäeva.

Suuremõisa lossi restaureerimine on andnud Hiiumaa Ametikoolile restaureeritud õpikeskkonna. Kooli õppekavade arendamine ja tänapäevaste õppekavade juurutamine ei jää oma mahult lossi restaureerimisele alla.

Kärddla Veevärk sai Euroopa Liidu ühtekuuluvusfondi lõppevast voorust 700 000 eurot toetust vee- ja kanalisatsioonitrasside ehitamiseks. Tõusid Kärddla Veevärgi tarbijahinnad 20%, mis hakkasid kehtima alates 1. detsembrist.

OÜ Prügimees, AS Keskkonnateenused tütarettevõtte, vaidlustas Hiiumaa Omavalitsuste Liidu poolt läbi viidud hanke olmejäätmete koguja ja vedaja leidmiseks.

Hiiumaal tegutseb 4 kutselist korstnapühkijat: Aivar Pisa, Raigo Golub, Veikko Martin ja Toomas Luukas.

Kärddla kinosaal sai Hiiu valla ja Kultuurkapitali toetuse toel uuenduskuuri: ümber ehitati lava, paigaldati uued aknakatted ja värviti seinad. Kinosaalis on nüüd uued tänapäevased toolid, uus ekraan ja kaasaegne tehnika filmide näitamiseks.

Hiiumaale kolis Keila õigusbüroo omanik Meelis Tomson, kes avas siin ka oma praksise, tänu sellele laienesid Hiiumaal õigusabi võimalused.

Kuidas rahvusvahelistub Hiiumaa majandus?

Sulev Alajõe,

Lääne-Eesti investorkonsultant

Kui jätta välja 2 suurt eksportijat Dagöplast ja EstPak Plastik, mille puhul näitab Hiiumaa möödunud aasta ekspordikoond vaid jaotust Euroopa Liidu ja ülejäänud maailma vahel, saame teiste ettevõtete riigiti tulemuseks järgmise esiviisiku: Soome 23, Saksamaa 17, Rootsi 10, Taani 8 ja Poola 5%. Tähelepanuväärne on Venemaa osa langus 0,2 %-le, mis piirub 3 ettevõttega – kindel ajamärk, et idaturg on minevik. Soome turu suur osakaal on Eesti ettevõtetele lähiminekus olnud katsumuseks põhjanaabrite majanduslanguse tõttu, mis omakorda põhjustatud soomlaste majanduse senisest sõltuvusest Venemaa nõrgenenud os-
tujõust. Soome majandus kasvab nii 2016. kui ka 2017. üle protsendi,

seda ennekõike hüppeliselt tõusnud ehitusmahu tõttu, hindab Soome majandusuuringute kes-
kus ETLA.

Hiidlaste võime müüa sakslastele sedavõrd suures mahus 10 ettevõtte poolt väärib erakordset tunnustust; on ju tegemist maailma jõukaima turuga, kuhu siseneda väga raske ning oleme konkurentsis geograafilises eelises olevate Võšegradi riikide Poola, Tšehhi, Slovakkia ja Ungari-
riga, kus elanikke kokku 64 miljonit. Nüüd on oluline saavutatud referentside abiga positsioonine kindlustada ja tugevdada – sakslaste majandus tegi viimase ülemaailmse kriisi ajal vaid väikse võnke allapoole. Rootsi ja Norra turul on kindlasti suurim kasvupotentsiaal, silmas pidades nii sel aastal suurimat majanduskasvu tegeva Rootsi majanduse tugevust kui ka Norra ettevõtte BioBag poolt Dagöplasti ülevõtmist aastal 2015. M&P Nurst on teenäitajaks Poola turule, mis paraku Eestis asjata alahinnatud – suurimas Ida-Euroopa riigis on ohrtrasti Ameerika väliskapita-
li, mille tarneahela osaks saamine on samaväärne mistahes ihaldatud lääneturule müümisega.

Võrdluseks kogu Eesti eksportriikide esiviisik 2015 (Statistikaameti andmetel): Rootsi 19, Soome 16, Läti 10, Venemaa 7 ja Leedu 6%. Kahtlemata on Hiiumaa geograafia palju tugevamate tur-
gudega seotud kui vaid naabritest sõltuv üleriigiline pilt. Mandriettevõtetel on põhjust hiidlaste käest Saksa, Taani ja Poola kogemust õppimas käia!

Edasine edukas eksportturgudel sõltub mitmest tegurist. Tööandjate suurim mure on oskus-
tööjõu kättesaadavus. Olukorras, kus Rootsi kombel esimese maakonnana Hiiumaal gümnaa-
sium ja kutsekool sisuliselt liidetud, on loodud head eeldused õpilaste sidumiseks oma ettevõ-
tete vajadustega. Oluline on märgilise tähtsusega plastisektori tarvis koolituste korraldamine ja selleks vajalike tugimeetmete kavandamine. Mujal õppivate-töötavate hiidlaste kodusaarele naasmiseks võiks kasutada ettevõtetega koos rakendatavaid stipendiume ja eluasemetoetusi. Kindlasti annab nii ekspordi kui investeringute kaasamise suunal eelise rootsi keele oskus.

Väikese tööjõuareali tingimustes on ettevõtete konkurentsivõimet oluline kasvatada tootmi-
se efektiivsemaks muutmise tehnoloogiliste võimalustega. Iga ettevõtte võiks rohkem toota samade ressurssidega, kui peidetud efektiivsus selgitada ja rakendada. MES (Manufacturing Execution System) tarkvara kasutusele võtmine koos anduritega kogub andmed seadmetest ja ressursikasutusest, mis seotakse tootmisprotsessi eri töökäskude ja tootmistellimustega. MES võimaldab teha reaajas automaatseid otsuseid tootmise juhtimiseks ja anda tootmisest täielik ülevaade, tagades maksimaalse efektiivsuse igal ajahetkel. Tööstustoodangu kvaliteedikontrolli tarkvara võimaldab näiteks puidumaterjali või ka pakendisiltide nõuetele vastavust kontrollida. Masinõppe tarkvara oskab videokaameratelt ja lasersensoritelt tulevat informatsiooni töödelda oluliselt kiiremini ja kvaliteetsemalt kui inimene, mis võimaldab kvaliteediga seotud töökohtade

automatiseerimisega tugevdada ettevõtete eksportvõimet. Ilmselt on paljud Hiiumaa ettevõtted kogenud, et just kaasaegsed tehnoloogialahendused aitavad haritud noori ettevõtetes meelitada ehk rutiinse käsitöö aeg on ümber saamas. Digitaliseerimine on toimumas igas sektoris, alates puhkuse broneerimisest kuni tekstiili- ja plastitööstuseni välja.

Välisuru nõudluse muutumisega arvestamiseks on vaja aktiivselt tegutseda – kuulata kliente ja tarnijaid, jälgida oma sektori tehnoloogiauudiseid, aga ka kasutada ära Eesti omi (kõrgkoolide) teadmisi uute protsesside juurutamiseks ja tootearenduseks. Heaks võimaluseks on osaleda messidel nii Soomes ja Rootsis kui Saksamaal. Ettevõtluse Arendamise Sihtasutus pakub Eesti olulisemate sektorite ettevõtetele võimalusi osaleda soodsalt Eesti ühisstendis. Ekspordi osas võivad tähelepanu pälvida ka ekspordipartneri otsingu teenus või globaalsete eestlaste võrgustiku kasutamine turu laiendamiseks. Ettevõtte arenguprogramm toetab ettevõtete läbimõeldud arengut kogu ärimudeli ulatuses, tegevuste paremat planeerimist, innovatsiooni rakendamist ja tootearendust. Iga programmis osalev ettevõtte toob arenguprogrammi läbimise käigus turule uusi tooteid või teenuseid, mis on senistest suurema kasumlikkusega.

Hiiumaal on alates 16. sajandist tegeletud kohaliku tooraine töötluste ja ekspordiga. Tänapäeval on tööstusettevõtete roll elatustaseme kindlustamisel veelgi suurem. **Toiduainetööstuse** sektoris on esindatud kala- ja pagaritööstus, kulinaaria, toiduainete tootmine väikepartiidena – eksportvõime kasv seotud eeskätt naaberturgudega. Puidutööstuses on esindatud metsade majandamine ja ülestöötamine, puidu töötlemine ja puidust toodete valmistamine. Hiiumaa rohelise märgiga haakuval **bioressursside väärindamisel** on potentsiaali metsade majandamisel puidutaha ja teiste orgaaniliste väetiste kasutamise kaudu, turba baaskasvustubstraatide segude tootearenduse kaudu, turba laialdasemal kasutusel bioenergia allikana, biometaanitootmisel kasutamata põllumaa biomassist, energiakultuuridest ja hilise niitega puitunud rohtsest biomassist, saare biojäätmete anaeroobse kääritamise käitluskeskuse rajamisel. Suurima tööstusharu **plastitööstuse** edu põhineb aastakümnetega loodud kohalikul oskusteabel – plasti töötlemine, plastist toodete valmistamine ja montaaž. Arenguvõimalused on seotud uuenduslike polümeerimaterjalide ja komposiitide väljatöötamise ja rakendamisega, eriti karmistuvaid keskkonnanõudeid arvestades (biolagunevad materjalid). Materjalide arendamisega on seotud ka **tekstiili- ja metallitööstuse** tulevik. Kalapüügi kõrval tähtsustub Põhja-Euroopas **kalakasvatuse** osakaal, lisaks kunstlikele siseveekogudele ka meres. Põhjala demograafiline olukord viitab nõudlusele **hõbemajanduse** järele – hoolekande-, tervise- ja kultuuriteenuste kombineeritud pakkumine eakatele klientidele, mis sobib Hiiumaa rohelusse.

Nimetatud arenguvõimalused markeerivad ühtlasi välisinvesteeringute kaasamise valdkondi, et väliskapitali abiga töökohti ja rikkust luua. Uusi sektoreid on raske nullist alustada, seetõttu jäävad fookusesse kaetud oskusteabega majandusharud, kuhu kapitalipaigutus aitab tuua nii nutikaid seadmeid ja tehnoloogiaid kui ka uusi turge! On ju mõistetav, et Norra omanik tähendab võimekust suurendada oluliselt Norra kliendibaasi. Seega on Hiiumaale lisanduva ettevõtja näol võimalik võita just neid ettevõtluse edutegureid, millest oma väikeettevõtetel puudu jääb. Tõsi – kogu Lääne-Eestis on rõhuasetus mitte kallil ja ideaalsel uute välisinvestorite „kalastamisel“, vaid olemasolevate välisettevõtete arenguvajaduste mõistmisel ja toetamisel. Dagöplasti näitel on võimalik töökohtade lisandumine uute investeeringute kaasamisega tegutsEVatesse ettevõtetes, mitte unistamine uutest vägevatest tulijatest. Ka siinkohal kehtib evolutsioonilise arengu toetamise põhimõte, selmet loota majandusrevolutsioonidele. Oluline on seejuures, et keskvalitsus, rakendusüksused (EAS, KIK, PRIA jt) ning Hiiumaa avalik sektor ettevõtluse rahvusvahelistumist targa koostöö ja nutika ressursikasutuse (tööjõud, tehnovõrgud, ühendused, teadmissiire) abil igati aitaksid.

Kinnisvaraturg

Kaie Nappir,

kinnisvarahaldur

2014. aastal alanud tõus kinnisvarasektoris jätkus ka 2015. aastal. 2016.a. algas tagasihoidlikult, kuid viimased kuud on näidanud tehingute arvu ja väärtuste tugevat tõusu. Eestis kinnisvaraturg on olnud tõusuteel, erandiks vaid hoonestamata maade turg. Viimase põhjuseks võib pida varasemate aastatega võrreldes väiksemas mahus toimunud riigi metsamaade oksjoneid. Vabade metsamaade oksjonid on olnud viimasel kahel aastal peamiseks hoonestamata maade hindade tõusu põhjuseks. **Märksõnadeks on** suurenenud nõudlus, vähenev pakkumine, madal Euribor, stabiilne majanduskasv. Elanikkonna kindlustunne on kasvanud mida näitab ka kinnisvaratehingute arvu kasv. Suurenenud nõudlus viis selleni, et elamispindade ostu- ja üüriturul tehti eelmisel aastal rohkem tehinguid kui 4-5 varasemal aastal. Turu iseloomustamiseks võib välja tuua ka maaklerite tähelepaneku, et ostjad eelistasid just heas või väga heas seisus elamispindu.

Kinnisvaraturu tõusule annab hoogu madal intresside tase ning analüütikud prognoosivad jätkuvalt madalat intresside taset. Kinnisvara tagatisel võetud laenud on siiski pikaajalised ning laenu võtjal tuleks arvestada kaugemas tulevikus intresside tõusuga. Elamispinnaturu kasvule on aidanud kaasa madalad intressimäärad, suurenev eluasemelaenude käive, kasvavad palgad, töötuse vähenemine ja optimistlikud ootused, mis on suurendanud klientide ostuhuvi ja -võimalusi.

Statistikaameti andmetel sõlmiti tänavu teises kvartalis 12 583 notariaalselt tõestatud kinnisvara ostu-müügilepingut, mille väärtus oli kokku 720,8 miljonit eurot. Lähtudes Statistikaameti andmetest on tehingute arv võrreldes 2015. aasta teise kvartaliga 3 protsenti ning väärtus kokku 3,5 protsenti kasvanud. Korteriomandi ostu-müügilepinguid sõlmiti tänavu teises kvartalis 6352 ehk 2,4 protsenti enam kui samal perioodil aasta varem. Korteriomandi ostu-müügilepingute koguväärtus oli 346,6 miljonit eurot ehk 0,2 protsenti väiksem kui aasta varem. Hoonestatud kinnisasjadega tehti teises kvartalis 2324 tehingut kokku 245,7 miljoni euro eest, tehingute arv aastaga kasvanud 2,1 protsenti ja koguväärtus vähenenud 1,8 protsenti. Hoonestamata kinnisasjadega tehti 128,5 miljoni euro eest 3907 tehingut. Tehingute arv kasvas 2,4 ja koguväärtus 30,2 protsenti.

Kinnisvara hinnaindeksi kasv on olnud alates 2010.a. teisest poolest pidevalt tõusuteel. 2015. aastal sooritati Eestis Maa-ameti andmetel kokku 46 410 ostu-müügi tehingut ligikaudu 2 755 miljoni euro väärtuses, 2014. aastal olid vastavad näitajad 44 961 tehingut 2322 milj. väärtuses. Seega on olnud märkimisväärne tõus varade väärtuse osas (15%), tehingute aktiivsuse tõusuks jäi 3%.

Kinnisvara hinnaindeksi kasv oli 2015. aasta kolmandas kvartalis võrreldes 2014. aasta kolmanda kvartaliga 6,3%, kuid eelmise kvartaliga võrreldes olulisi muutusi ei toimunud (langus 0,1%). Korteriomandite hinnaindeks kasvas aastases võrdluses 8,0%, hoonestamata maa hinnaindeks 0,6% ning hoonestatud elumumaa hinnaindeks 7,6%.

Tehinguaktiivsus hoonestatud maadega on võrreldes 2015.a. tõusnud elumumaa osas 17%, tehingute rahaline maht on tõusnud 63%. Hiiumaa turg on väike, seega mõjutab üksiku kallima tehingu toimumine oluliselt statistikat ja ei anna turust adekvaatset ülevaadet.

Hoonestatud maatulundusmaade osas on olnud aga langus - tehinguid vastavalt 10tk ja 8tk. Rahaline maht on langenud 20%. Samas ei ole Hiiumaal pakkuda maapiirkondades suuremate kinnistutega elamuid ja talusid, kuid nõudlus nende järele on jätkuvalt suur.

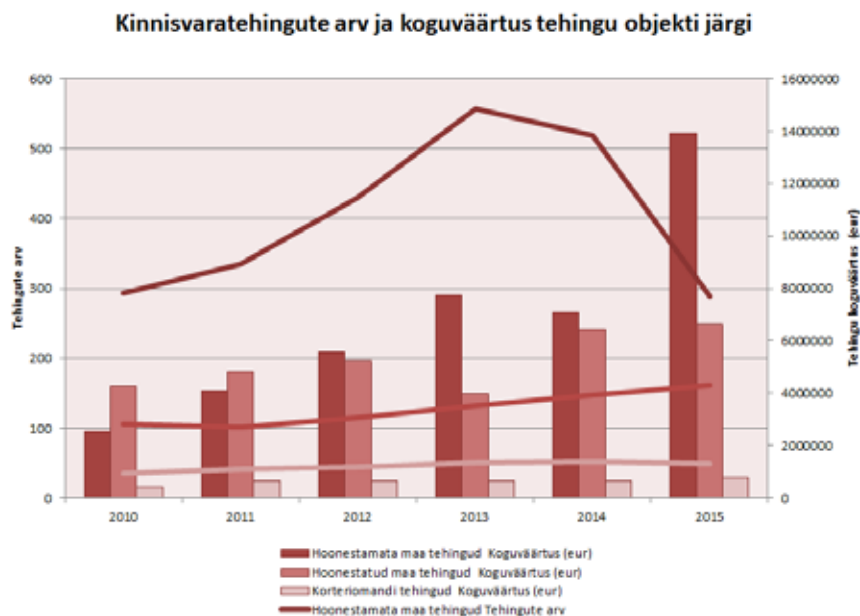
Korterituru segment on samuti näidanud tõusu – tehinguaktiivsus on võrreldes eelmise aastaga tõusnud 9%, tehingute rahaline maht samuti 9%. Korterite ruutmeetri mediaanhinnad on langenud 5%, keskmised hinnad tõusnud 2%. Kui aga võrdleme maapiirkondades ja Kärdla linnas ning Käina alevikus toimunud korterite tehinguhindu, näeme et madala mediaanhinna põhjuseks

on jätkuvalt väga odava hinnaga müüdvad endistes kolhoosikeskustes asuvad korterid. Siiski on olnud hinnatõus suurem just maakonna alevikes ja küldes asuvate kortrite osas.

Elamute ja talude hinnad diferentseeruvad põhiliselt vastavalt asukohale, kaugusele merest ja maa suurusele. Vanade, renoveerimist vajavate elamute ja suvemajade hinnad sisemaal algavad 12 000 eurost. Samas on nõudlus selliste objektide järele ka kõige suurem. Mereäärseid talukomplekse on müüdud hinnaga kuni 660 000€.

Kinnisvara müük üle Hiiumaa

(allikas www.kv.ee)

Allikas: Maa-amet, Tehingute andmebaas 2016

Kortereid müüdi 28, neis enamus Kärdla linnas. Kõige valulisem piirkond korteriturul on Käina vald. Nõudlust oleks, pakkumisi ei ole. Samuti puudub Hiiumaal üüriturg. Üürimine toimub põhimõttel- keegi teab kedagi kellel on vaba pind ja keegi teab kedagi, kes seda vajab.

Jällegi nõudlust üürituru järele oleks. Mõned investorid on hakanud ringi vaatama korterite järele mida saaks odavalt osta ja peale remonti hakata välja üürima.

Hoonestatud kinnistuid müüdi 77. Nende hulgas nii uusi kui renoveerimist vajavaid maju.

Hoonestamata maadega tehti tehinguid 211. Kiiremini leiavad ostja merega piirnevad kinnistud.

Äripindade osas on erinevaid pakkumisi (kokku 21).

Ülekaalus on puhkekompleksid, neid müügis üle saare koguni 7, teadaolevalt lisandub lähiajal veel üks. Peamise põhjusena võiks välja tuua asjaolu, et pikka aega tegutsenud majutusasutused otsivad noori ja hakkajaid inimesi, kes edasi toimetaksid.

Teiste pakkumiste seas leiame nii poe- kui tööstuspindasid, tegutsev restoran, endine lasteaed,

postkontor, laut ja amortiseerunud hoonega ärimaa Kärkla linna piiril.

Hooned on enamasti heas seisukorras ja ei vaja suuremaid investeeringuid. Need objektid, kus maa sihtotstarvet saab muuta, jäetakse pigem uut omanikku ootama, kes siis vastavalt oma äriideele hooned ka kohandab.

Hiiumaa nõutuimad piirkonnad on jätkuvalt Kõpu ja Kassari poolsaared (atraktiivne suvituspiirkond) ja Kärkla linn, kus hinnad on kõrgemad Hiiumaa muude piirkondade hindadest. Eriti viimastel aastatel on lisandunud nõudlusse ka Pühalepa valla merelähedased piirkonnad. Hiiumaale kinnisvara soetama meelitab mere lähedus, väljaarenenud infrastruktuur ja vaikne ning turvaline elukeskkond. Ostjateks on valdavalt väljastpoolt saart tulevad kliendid. Püsielanike ostujõud ning laenu võimalused pankadest on väikesed. Põhjuseks madalad palgad ning töökohtade nappus.

Järjest rohkem kasutatakse maaklerite teenuseid, kuna see on mugavam. Klient sõlmib lepingu ja ostja leidmisel annab notaribüroos allkirja. Vahepealsed toimingud tehakse tema eest pluss kindlustunne, et kõik on korrektne ja seaduslik. Paljud müüjad elavad väljaspool Hiiumaad ja neil oleks endil ka väga keeruline objekte näitamas käia. Ostjaile on palju infot vaja jagada just objektidel kohal olles.

Kõige suuremaks probleemiks kinnisvaraturul on praamiühendus. 2015.a. augustis, mil leidsid aset muutused parvlaevaliikluses, kukkus turg paariks-kolmeks kuuks kokku.

Alates 2016 aasta algusest hakkas kinnisvaraturg saarel vaikselt uuesti toimima. On harjutud juba pileteid pikalt ette broneerima. Samuti on muutunud tavaliseks olukord, kus klient jätab auto teisele poole ja maakler pakub nõ. taksoteenust saarel.

Töö ja palk

Sarnaselt Eestile on muutumas Hiiumaa majandusstruktuur. Järjest enam kasvab tertsiaarsektoris hõivatute arv ja väheneb primaarsektoris hõivatute arv. Statistikaameti andmetel oli enim hõivatuid Hiiumaal tertsiaarsektoris 66,6% järgnesid sekundaarsektor 29,7% ja primaarsektor 3,7%.

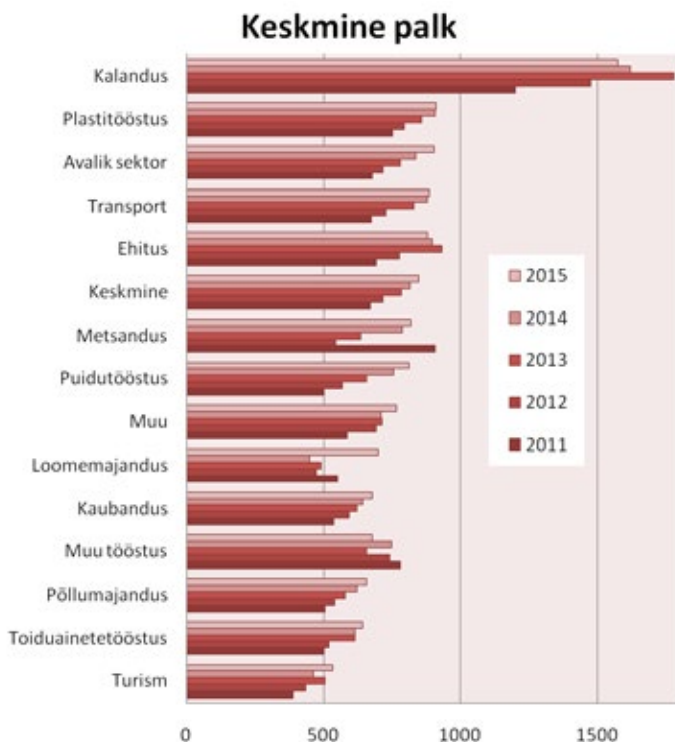
Statistikaameti töötuse määr oli 2015. aastal 6,0% ja võrreldes 2010 aastaga on see langenud enam kui kaks korda. Aasta lõpu seisuga oli Töötukassa Hiiumaa osakonnas töötuna arvel 182 inimest.

Allpool toodud diagramm toob suurima tööandjana välja avaliku sektori. See pilt on pisut ekslik, sest erinevalt äri sektorist ei ole avaliku sektori hõive struktuur tegevusalade järgi eristatav. Avaliku sektori tööhõivesse panustavad ühtemoodi õpetajad, lasteaiakasvatajad, päästjad, politseinikud, riigi- ja omavalitsusametnikud jpt.

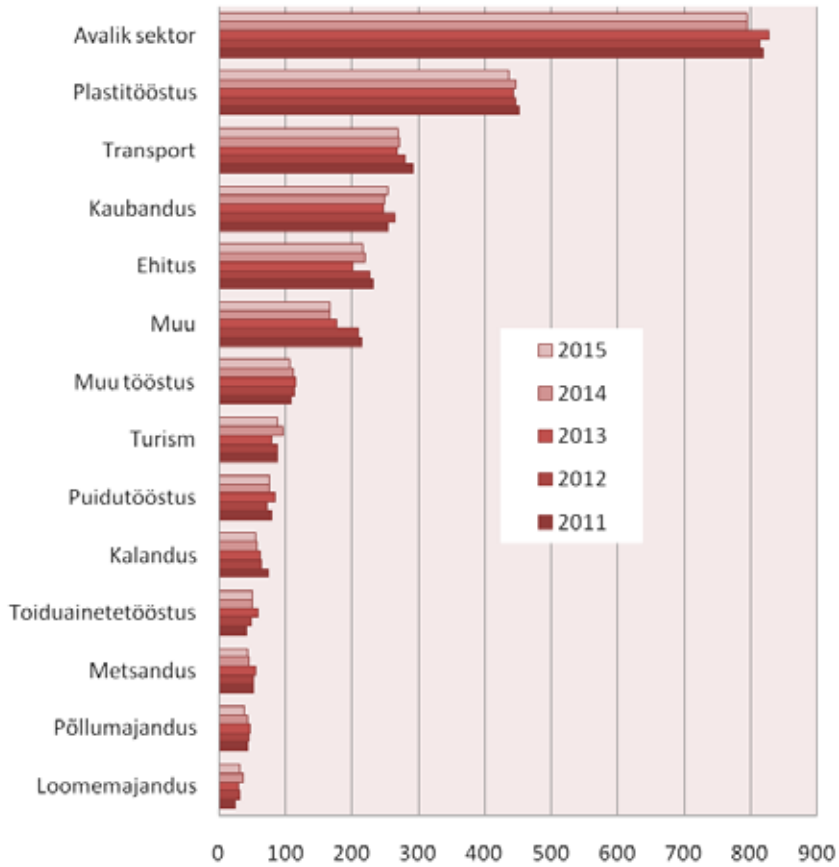
Tegevusalasid läbivalt on valdav trend töökohtade arvu vähenemisele.

Keskmine brutokuupalk Hiiumaal oli 864 (+/- 5%) eurot, võrreldes 2014. aastaga brutokuupalk langes aastaga 9,8%. Keskmine netokuupalk oli 699 (+/- 4,6%) eurot.

Hiiumaal tegutsevate ettevõtete majandustulemuste põhjal arvatud keskmine brutokuupalk 849 eurot on vea piires kooskõlas Statistikaameti poolt arvatud keskmise brutokuupalgaga, mis jäi selgelt alla Eesti keskmisele brutokuupalgale 1065 eurot ja andis maakondlikus arvestuses üheksanda koha.

Töökohad

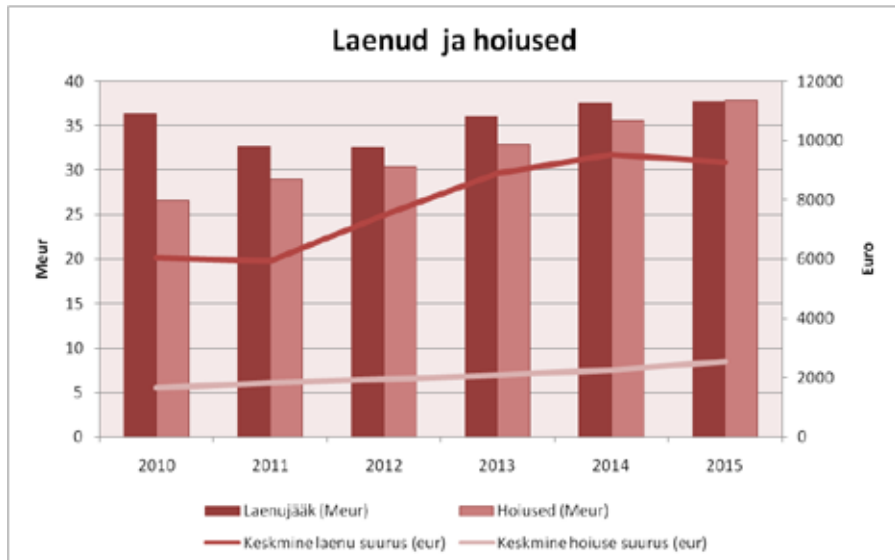

Laenud ja hoiused

Laenud ja hoiused on olulised piirkonna majandusseisu indikaatorid. Laenude kasv annab märku investeerimiskõlblike projektide olemasolust kohalikus majanduses, samuti on laenude kasv kinnituseks ettevõtete ja tarbijate kindlustundest tuleviku suhtes.

Eraisikute kõrge hoiuste tase näitab ebakindlust tuleviku suhtes. Ettevõtete korral ka asjaolu, et majanduskasvu ja sellest tulenevalt investeerimisvõimalused on piiratud. Samas võimaldab elanike ja ettevõtete kõrge hoiuste tase tulla toime muutustega majanduses ja investeerida uutesse projektidesse.

Omaette teemaks on investeerimistoetustest tulenev avaliku sektori laenamine. Kui niisuguste investeeringutega luuakse uusi teenuseid ja kasvavad eelarve kulud ning tulud ei kata projekti elluviimisega ja majandamisega seotud kulusid, siis omavalitsuse võimekus teenindada laene ja teha teisi arengule suunatud investeeringuid väheneb iga järgmise niisuguse projektiga.

Avalik sektor

Lühidalt

Hiiumaal oli valijaid Riigikogu valimistel kokku 8204 valijat. 1. märtsil toimunud valimistel hääletas 62,4% Hiiumaa valijatest.

Hiiumaa sai omale logo, konkursile laekus 11 tööd. Võidutöö autor on Valderk Alber .

Hiiumaa võitis EASI konkursi „Eestimaa Avastamata Aarded 2015. Turism ja kohalik toidutraditsioon“. 2015 aasta konkursi eesmärgiks oli tunnustada sihtkohti, mille turismitooted või -teenused on tihedalt seotud kohaliku toidutraditsiooniga ning kohalikkude kultuuri tutvustatakse läbi maitseelamuste ja toiduga seotud tegevustega.

Alates 1. septembrist 2015 tegutsevad senised Siseministeeriumi regionaalvaldkonna osakonnad Rahandusministeeriumi valitsemisalas, millest tulenevalt on ka maavalitsused Rahandusministeeriumi valitsemisalas.

Alates oktoobrist 2015 saab Vikerraadiost üks kord kuus kuulata hiiukeelseid uudiseid.

26. jaanuaril 2015 oli Hiiumaal tutvumisvisiidil Ameerika Ühendriikide Suursaatkonna julgeolekunõunik hr James W Harvey.

Eesti Terviseedenduse Ühing valis Aasta terviseedendajaks Hiiu Maavalitsuse pikaajalise spetsialisti Vilma Tikerpuu.

Terviseedendajate riikliku tunnustuse pälvis Kärkla Lasteaia õppealajuhataja Indrid Prikk, kes on tegelenud maakonnas eelkooliealiste laste ja lastevanemate tervise arendamise ja edendamise ning vedanud maakonna lasteadeade liiklusalast kasvatustööd.

Hiiumaal toimus esmakordselt Võidupüha paraad ja Maakaitsepäev

Kärkla keskväljaku toimunud paraadil osalesid KL Lääne maleva kompanii (sh Hiiumaa mk liputoimkond), miinipildujarühm ja tankitõrjerühm; KL Pärnumaa maleva kompanii, miinipildujarühm ja tankitõrjerühm; KL Saaremaa maleva kompanii, Tallinna maleva kompanii (sh Akadeemilise malevkonna rühm); KL Rapla maleva rühm, Küberkaitseüksuse liputoimkond; Naiskodukaitse kompanii; Noorte Kotkaste kompanii; Kodutütarde kompanii ja PPA rühm. Lisaks osalevad paraadil KL ühendorkester, Kaitseväge orkester ja KL Pärnumaa maleva orkester. Välisosalejatest on paraadil soomlased, rootslased ja poolakad liputoimkondadega ning lätlased ja Eestis viibivad ameeriklased paraadiüksusega.

Kokku osales paraadil 5 vähendatud kompaniid, 1 üksikrühma, 2 miinipildujarühma, 2 tankitõrjerühma, 3 orkestrit, 13 lippu. Kokku: ca 790 inimest. Paraadi lõpus oli Õhuväe, PPA ja liitlaste õhuvahendite ütelend.

Hiiumaal taas korraldatud jäätmevedu

2015 aastal korraldas Hiiumaa Omavalitsuste Liit uue hanke korraldatud jäätmeveo teenuse kontsessiooni andmiseks, mille võitis AS Eesti Keskkonnateenused. Korraldatud jäätmevedu algab 1.jaanuarist 2016.

Emmaste vald

Territoorium: 197 km²

Maksutulud: 997 tuh eurot (muutus +9,7%)

Põhitegevuse tulem: 267 tuh eurot (muutus -2,2 %)

Investeeringud: 77 tuh eurot (muutus +266,7 %)

Elanike arv 31.12: 1233 (muutus -1,8 %)

Maksumaksjate arv (aasta keskmine): 582 (muutus +5,6 %)

Palgasaajate keskmine brutotulu: 1109 (muutus 8 %)

Emmaste valla on 6 hallatavat asutust: Emmaste lasteaed Naksitrallid, Emmaste Põhikool, Emmaste Avatud Noortekeskus, Emmaste Raamatukogu, Munitsipaalasutus EMKO, Sõru Muuseum.

Emmaste vald on 20% osanik OÜ-s Hiiumaa Prügila ja ainuosanik SA Hiiu maakonna Hooldekeskus Tohvri. Lastehoiuteenust pakub vallale MTÜ Agapäeotsa selts Leisu lastehoius.

2015 aastal kinnitati Emmaste valla arengukava 2015-2022, valmis valla Ühisveevärgi- ja kanalisatsiooni arengukava 2015-2027.

Suvel pidas Emmaste Põhikool oma 95. juubelit, selle raames paigaldati kooli aeda Marie Breveri nimeline istepink. Emmaste Lasteaed sai 25. aastaseks.

Tolmuvaba katte sai Riidaküla tee, mis suundub OÜ Pharma Systems Eesti territooriumile ja sealt edasi Riidakülasse. PRIA projekti raames paigaldati Sõru sadamas kaile välisvalgusteid.

Taasavati Emmaste tankla. Vald ostis tanklale kinnistu, soetas uued tankurid ja korraldas hanke tanklaoperaatori leidmiseks. Võitjaks kuulutati Alexela Oil AS, mis avas oma esimese tankla Hiiumaal.

Viidi elu mitmeid väiksemaid projekte. Osaleti Hajaasustuse programmis.

Emmaste Vallavalitsus esitas septembris 2015 kohtule hagiavalduse OÜ Bucoma vastu 37 tuhande euro hüvitamise nõudes, kuna riigihanke „Tohvri Hooldekodu rekonstrueerimine Hiiu maakonna hooldekeskuseks“ korraldamisel rikuti riigihangete seadust, mille eest vastutab riigihanke korraldaja OÜ Bucoma. Esialgu tuli vallal endal maksta tagasi EASile toetusesumma nimetatud ulatuses.

Vallavanem Tiit Paulus

“2015 majandusaasta oli vallale saavutatud finantsstabiilsuse hoidmise ja tugevdamise aasta.”

Hiiu vald

Territoorium: 384 km²

Maksutulud: 3348 tuh eurot (muutus +6,6 %)

Põhitegevuse tulem konsolideeritud näitajate alusel: 308 tuh eurot (muutus +20,8%)

Põhitegevuse tulem konsolideerimata näitajate alusel: 198 tuh eurot (muutus 190,7%)

Investeeringud: 1544,5 tuh eurot (muutus +283,6%)

Elanike arv 31.12: 4648 (muutus -2,3%)

Maksumaksjate arv (aasta keskmine): 2202 (muutus +6,8%)

Palgasajate keskmine brutotulu: 1020 (muutus +6,7%)

2015 aastal korraldati ümber valla hallatavate asutuste juhtimine, mille tulemusel jäi senise 14 asemel 9 hallatavat asutust (Hiiu Valla Lasteaed, Hiiu Valla Kultuuri ja Vaba Aja Keskus, Hiiu Valla Sotsiaalkeskus, Hiiu Valla Raamatukogu, Hiiumaa Noorsootöö Keskus, Lauka Põhikool, R. Tobiase nim. Kärkla Muusikakool, Kärkla Turg ja Kärkla Ühisgümnaasium). Konsolideeritavad tütarettevõtted on valla Kärkla Veevärk AS, SA Kärkla Sadam ja 2015 aasta veebruaris asutatud SA Hiiumaa Spordikool.

2015. aasta olulisemateks sündmusteks oli SA Hiiumaa Spordikooli asutamine (Haridus- ja Teadusministri käskkirja nr 120 alusel on Hiiumaa Spordikoolil alates 27.03.2015 tegevusluba huvihariduse andmiseks kaheksal erialal) ning Kärkla sadama sadamahoone valmimine (maksumus 419 tuh eurot). Lõpetati Tahkuna tule torni sisemuse renoveerimine (61,1 tuh eurot) ning kõik kolm tule torni said läbipääsusüsteemid (30,9 tuh eurot). Toimus Kõrgessaare Päevakeskuse rekonstrueerimine endise Kõrgessaare vallamaja ruumides, soetati seadmeid (kokku 40,6 tuh eurot), Kärkla Lasteaed sai minijalgpalliväljaku (maksumus 25 tuh eurot), osaleti Hajaasustuse programmis. Lisaks viidi ellu aktiivselt väiksemaid projekte.

2015 septembris alustati Hiiumaa Gümnaasiumi ehitusega. Kärkla Ühisgümnaasium on kool, kus põhikool ja gümnaasium toimivad ühe asutuseks kuni 01. septembrini 2016, kui alustab tööd riigigümnaasium, Hiiumaa Gümnaasium ning põhikoolina Kärkla Põhikool.

2015 aastal viidi SA KIK toel AS Kärkla Veevärgi poolt kolmanda etapina projekt, mille tulemina ehitati joogivee- ja reovee kanalisatsioonitorustiku liitumispunktid Kärkla linnas Käina maantee piirkonda Ümarmäe, Väike-Liiva, Liiva, Kanarbiku, Alato, Marja ja Sambliku tänavatele ning Kõrgessaare maantee lääneossa - kokku 86-le kinnistule, maksumus 835,9 tuh eurot.

Koostöös Eesti Arhitektide Liiduga toimus Kärkla Keskväljaku ja linnaruumi arhitektuurikonkurss, võidutöö "Kärldal" autorid on Rootsi ettevõttest MARELD landskapsarkitektid AB, ideekavandi viie autori hulgas on üks eestlane, Martin Allik.

Hiiu valla sotsiaalkeskus tunnustati "European Quality of Social Services (EQUASS Assurance)" sertifikaadi vääriliseks.

Vallavanem Reili Rand:

"Hiiu valla jaoks on olnud tegemist justkui vaheaastaga, et leida tasakaal suurte projektide ja igapäevaelu vahel. Läänud aasta lõpu finantsseis tõi selguse, et samamoodi edasi minna ei ole võimalik, mistõttu 2016. aastal oleme hoidnud selgelt konservatiivset eelarvepoliitikat ning vandanud kriitiliselt üle senised kulud. Selle tulemusel oleme pea aastaga tasakaalu leidnud, et tulevikus teha taas vajalikke investeeringuid."

Käina vald

Territoorium: 188,5 km²

Maksutulud: 1456 tuh eurot (muutus +6,8%)

Põhitegevuse tulem konsolideeritud näitajate alusel: 292 tuh eurot (muutus +3,9%)

Põhitegevuse tulem konsolideerimata näitajate alusel: 287 tuh eurot (muutus +3,2%)

Investeeringud: 592 tuh eurot (muutus -26,9%)

Elanike arv 31.12: 2116 (muutus +0,2 %)

Maksumaksjate arv (aasta keskmine): 960 (muutus +3,2 %)

Palgasaajate keskmine brutotulu: 992 (muutus +5,2%)

Käina Vallavalitsusel on 5 hallatavat asutust: Käina Lasteaed Tirtspönn, Käina Kool, Käina Huvija Kultuurikeskus, Käina Raamatukogu, Käina Spordikeskus. Vald on ainuosanik OÜ-s Neli Aastaga, aktsionär AS-s Kärkla Veevärk, osanik OÜ-s Hiiumaa Prügila ja asutajaliige MTÜ-s Käina Kärdirada ja SA-s Hiiumaa Muuseumid.

Käina Vallavolikogu otsusega lõpetas Käina Gümnaasium tegevuse ja alates 2015. aasta 1. septembrist tegutseb põhikool nimega Käina Kool.

Kõigile koolieelse lasteasutuse teenust vajavatele lastele Käina lasteaias kohti ei jagu ja seetõttu avatakse 1.jaanuarist 2016 Euroopa Struktuurfondide toetusel meetme "Lapsehoiukohtade loomine ja teenusepakkumise toetamine 0–7-aastastele lastele" hoiurühm. Hoiurühm on mõeldud 1,5–3 aastastele lastele. Vähendamaks lasteaiakohtade pöuda hakkas 1.septembrist 2015 vallavalitsus maksma väikelapse toetust emale, kelle laps on 1,5–2 aastane ja kes on lapsega kodus ja koduse lapse toetust emale, kelle laps on 2–3 aastane ja kellel on võimalik olla lapsega kodus.

2015 alustati Käina huvikooli ja kultuurikeskuse hoone rekonstrueerimistöödega. I etapina valmisid huvikooli II korruse saali tiivas renoveerimistööd, mille tulemusena sai tantsuosakond endale uued riietus- ja pesuruumid, valmis klubiruum ja näitusesaal ning uuenduskuuri läbis suur kontsertsaal, remonditi I korruse tehnoruumid ning hoone ühendati ujula katlamaja kaugküttevõrku. Teiseks suuremaks investeeringuks on Orjaku külalissadama taristu arendustööd – valmis uus ujukai ja rekonstrueeriti muuli ots. 2015.aastal rekonstrueeriti Männamaa küla tänavavalgustuse I etapp; II ja III etapp on kavas järgnevatel aastatel. Rekonstrueeriti Mäe põik parkla ning osa tänavast. Alustati kooliparki kergliiklustee ehitust, tööd teostati 188 m ulatuses. 2016 aastal jätkub tee ehitus koos tänavavalgustusega. Plaanis on ka Sõpruse põik ja Sõpruse tänavate rekonstrueerimine koos valgustusega. Koos Leader toetusega plaanitakse alustada Käinas omatoodangu turu ehitust ja haljastuse korrastamist.

2015 a. algatati mitme suure projekti ettevalmistus, mille elluviimine jääb 2016–17 aastasse. Suuremad nendest on koolikompleksi efektiivsemaks muutmise projekt ja Piirkondade Konkurentsivõime kava projekt „Hiiumaa Loodus ja Tegevuskeskus”, millega planeeritakse Käina Spordikeskuse hoonekompleksi vabaaja keskust. Selle eeldatav maht on ca 2 milj eurot ja teostus 2016–2017.

2015. aastal liiguti oluliselt edasi noorte perede elamumaade planeeringutega, nendest „Seemnevilja” kinnistu detailplaneering on kehtestatud ja Kassari elamumaade detailplaneering vastu võetud. Käina vald pani müüki esimesed neli noortele peredele mõeldud krunti, mille kruntide hind on viiendiku võrra odavam kui turult ostes.

Pühalepa vald

Territoorium: 255,5 km²

Maksutulud: 1067 tuh eurot (muutus +2,8%)

Põhitegevuse tulem: 223 tuh eurot (muutus -32,8 %)

Investeeringud: 112 tuh eurot (muutus -67,1%)

Elanike arv 31.12: 1567 (muutus -1,1 %)

Maksumaksjate arv (aasta keskmine): 716 (muutus -0,6 %)

Palgasaajate keskmine brutotulu: 974 (muutus +5,9 %)

Vallal on 10 hallatavat asutust: Palade Põhikool, Suuremõisa Lasteaed-Põhikool, Palade Lasteaed, Hellamaa Perekeskus, Pühalepa valla Kultuuri-ja noortekeskus, Hellamaa Rahvaraamatukogu, Suuremõisa Rahvaraamatukogu, Palade Rahvaraamatukogu, Palade Loodushariduskeskus, Soera Talumuuseum.

Palade Loodushariduskeskus ja Soera Talumuuseum, liideti üheks valla allasutuseks, eesmärgiga siduda nad kokku ühtse koostööplaani alusel toimivaks keskuseks. Telliti Soera maa-ala arendusprojekt. Suuremõisa Lasteaed-Põhikool ja Palade Põhikool viidi üle ühise juhtimise alla.

Suuri ettevõtmisi ega investeeringuid 2015 aastal ei tehtud. Algatati ja alustati edasisi perspektiivikaid planeeringuid ja projekteerimisi, nagu Hellamaa sotsiaalküla planeering; Palade kalmistu vertikaalplaneering; Palade kooli saaliosa renoveerimisprojekt; Suuremõisa alleede korrastuskava. Vallavalitsuse poolt koostati ja esitati Hiiu Maavalitsusele ja EAS-ile PKT rakeduskavasse Suuremõisa endise Juustukoja restaureerimise taotlus, eesmärgiga välja ehitada külastuskeskus. Osaleti hajaasustuse programmis.

Teostati väiksemaid renoveerimis- ja remonditöid: Palade Põhikoolis rekonstrueeriti õppekööki, pikapäevarühma ruumid ja muusikaklass; Soera Talumuuseumis restaureeriti taluhoone aknad ja vahetati hoone konstruktsioonides pehkinud puitdetailide; Hellamaa Perekeskus sai uue põranda, remonditi lagesid ja värskendati seinte värvi.

2015 aasta jooksul remonditi kruusateid, kaevati kraave ja paigaldati teetruupe ning teostati edaspidiseks parema teehoolduse teostamiseks vajalikke raie- ja raadamistöid. Mustakatte sai Kukkakivi tee. Linnumäe tee sai olemasolev mustkate uue kvaliteedi. Jätkus valla teede nimesiltide paigaldamine.

Vald panustas Suuremõisa Veski korrastuse, puhastuse ja konserveerimisega seotud tegevustesse, tööd jätkuvad Hiiumaa Muinsuskaitse seltsi eestvõtmisel ka 2016 aastal.

Pühalepa kiriku kogudus sai kingituseks kauaoodatud oreli. Pühalepa Vallavalitsus toetas omalt poolt oreli transporti Rootsist Pühalepa kirikusse.

Vallavanem Ants Orav

"2015 aastat Pühalepa vallas iseloomustab kui ettevalmistav ja plaanide pidamise aasta järgmiseks investeeringute perioodiks."

Hiiumaa ja Eesti majanduse väljavaadetest

Tõnu Mertsina, peaökonomist, Swedbank Eesti

Eesti kaubanduspartnerite nõudlus peaks paranema, kuid riskid on suured

Kolm peamist tegurit maailmamajanduses: nõrk majanduskasv, madalad intressimäärad ja populismi levik

Nõrk majanduskasv, madalad intressimäärad ja populismi levik on kolm tegurit, mis maailmamajanduse arengut oluliselt mõjutavad. Lähiajal peaks maailmamajandus kasvama meie hinnangul ligikaudu 3% võrra aastas. Kui USA majandus kasvab oma potentsiaali lähedal ning selle senine kasvutsükkel võib lähiaastatel isegi aeglustuda, siis euroalal jätkub majanduskasvu vaevaline taastumine viimasest ülemaailmsest majanduskriisist. Sel aastal on arenevate turgude majandusnäitajad 2015. aastaga mõnevõrra paranenud ja finantsvood sinna taastunud. Negatiivne või lihtsalt madal tulusus arenenud maades suunab portfelliinvesteeringuid rohkem arenevate turgude varadesse. Hiina majandus liigub valitsuse toel aga aeglasemale kasvutrajektoorige. Selle ettevõtete võlgnevus on kõrgele tõusnud, mis on toonud kaasa suurenenud riski kogu maailmamajandusele. Samas ei ole majanduskriis Hiinas lähiajal meie põhistenaariumis. Venemaa majandusel peaksid raskemad ajad olema praeguseks seljataga. Selle majanduskasv küll taastub ja rubla tugevneb veidi, kuid Venemaa majandus jääb vähemalt lähiajal võrdlemisi nõrgaks, ettevõtete võlg on suur ning nende juurdepääs välisrahistamisele piiratud. Kokkuvõttes on majanduskasv maailmas just nii tugev, et rahapoliitika Lääneriikides tasapisi normaliseeruks. Samas, kuna keskpankade võimalused majanduskasvu turgutada on muutunud üha piiratumaks, on suuremad ootused pandud riikide fiskaalsetele abinõudele ning nende struktuurireformidele.

Arenenud riikide majanduste kasvuvõimekus on oluliselt väiksem kui enne viimast majanduskriisi. Selle peamiseks põhjuseks on madalam tootlikkuse kasv. Madalam tootlikkuse ning aeglasem hinnakasv on paljudes riikides toonud kaasa ka aeglasema palgakasvu. Kui Balti riikides on palgakasv tugev - vaatamata tootlikkuse aeglasemale kasvule - siis paljudes arenenud riikides on palga reaalikasv suurele osale elanikkonnast seiskunud või mõnes riigis lausa alanenud. See on loonud aga soodsa pinnase populismi tekkeks.

Järgmisel aastal peaks välisnõudlus tasapisi paranema ning pakkuma rohkem võimalusi eksportimiseks

Kui vaadata Eesti suuremate kaubanduspartnerite majanduste väljavaadet, siis on pilt üsna kirju. Enamikes riikides - Lätis, Leedus, Norras, Taanis, Ameerika Ühendriikides ja Venemaal ootame järgmisel aastal majanduskasvu ja koos sellega nõudluse paranemist. Ka Soomes peaks jätkuma majanduskasvu aeglane taastumine. Seevastu - ühe meie suurima kaubanduspartneri, Rootsi, majanduskasv aeglustub. Samuti ootame majanduskasvu aeglustumist ka Saksamaal ja Ühendkuningriigis.

Kuigi Rootsis kinnisvarahindade tõus ja kodumajapidamiste võla kasv on suureks riskiks ka Eesti majandusele ja pangandusele, on Rootsi keskpank ja kohalik finantsjärelevalve kehtestanud rangemaid nõudeid kinnisvara soetamiseks, eluhoonete ehitus on aktiivsem ning nende hinnakasv on sel aastal juba aeglustunud. Samuti on majapidamiste säästud suured ja kasutatav reaaltulu tõuseb, mis peaks riske lähiajal leevendama.

See, milline mõju on Ühendkuningriigi (ÜK) lahkumisel Euroopa Liidust, sõltub sellest, millise koostöövormi ÜK EL-ga valib. ÜK peaminister Theresa May on lubanud käivitada ametliku lahkumise EL-st, ning koos sellega alustada läbirääkimisi uute tingimuste üle, hiljemalt järgmise

aasta märtsi lõpus. Igal juhul, läbirääkimised uute kaubandustingimiste suhtes võtavad aega aastaid ning selle aja jooksul on veel palju ebakindlust, milline hakkab ÜK majandus olema keskpikas vaates. Kuigi ÜK osakaal Eesti kaupade ja teenuste ekspordis on vaid 4%, võib selle riigi majanduskasvu tugev aeglustumine halvendada meie teiste kaubanduspartnerite, eriti Rootsi, Soome ja Saksamaa (kelle kaubanduses mängib ÜK olulisemat rolli), majanduskasvu väljavaadetest ning koos sellega mõjuda kaudselt ka Eesti majandusele.

Baltikumis on majanduskasv sel aastal oodatust aeglasem (Eestis 1,5%, Lätis 2,1% ja Leedus 2,5%), peamiselt prognoositust väiksemate investeeringute tõttu. Järgmisel aastal peaks majanduskasv Baltikumis aga kiirenema ekspordi ja investeeringute tõusu toel. Pinged tööhõuturul püsivad, toetades palkade ja tarbimise jätkuvat kasvu. Palgakasv meie prognoosi kohaselt aga aeglustub ja hõive kasv on elanikkonna vananemise tõttu nõrk või puudub hoopis. Tööjõukulud kasvavad tootlikkusest kiiremini ja see võib ohustada konkurentsivõimet. Hindade kasv peaks lõpuks ometi kiirenema, seda tänu toorainete, sealhulgas toornafta, ja teenuste hinnatõusule.

Kokkuvõttes peaks järgmine aasta pakkuma Eesti eksportijatele veidi paremat välisnõudlust ning andma neile rohkem võimalusi ekspordimiseks ja oma tootmismahutade kasvutamiseks. Samas tuleb kasvu taastumine tõenäoliselt väga aeglane ja on seotud suurte riskidega. Lisaks vähenenud nõudlusele ja tootmisele, piirab maailmakaubandust viimastel aastatel suurenenud protektsionistlike abinõude arv.

Intressimäärad jäävad lähiajal madalaks ning on toeks investeerimisel

Praegu toimib ligikaudu 18% maailmamajandusest (euroala, Jaapan, Rootsi, Taani ja Šveits) keskpanga negatiivsete intresside tingimustes. Kui siia juurde lisada veel nn nullilähedased intressimäärad, mis jäävad alla 1%, tõuseb see osakaal isegi 40 protsendini. Vananev elanikkond, aeglasem tootlikkus ning tähtsate turgude huvi ja soov investeerida oma säästusid mõjutavad oluliselt keskpankade intressimäärade otsuseid. Paljudel riikidel on säästusid rohkem kui nõudlust raha investeerida, mis hoiab intressimäärasid madalamal. Vanemaeline elanikkond, mille osakaal pidevalt kasvab, on suurem säästja kui tarbija ja investeerija, mis pidurdab samuti nõudlust raha järele. Kuigi USA Föderaalreserv on tasapisi oma intressimäärasid tõstmas, siis meie hinnangul võib Euroopa Keskpank (EKP) kergitada oma intressimäärasid alles 2018. aasta teisel poolel või isegi selle lõpus. Samas võidakse hakata varaostuprogrammi ehk rahatrükki vähendama, mis pidurdab turuintressimäärade langust või võib neid isegi ülespoole liigutada. Kuigi pankadevahelised turuintressimäärad (nt Euribor) võivad keskpanga intressimäärast erineda, ei ole see erinevus olnud suur. Seega, peaksid turuintressid Euroopas veel lähiajal madalad püsima ja olema toeks investeerimisel. USA Föderaalreservi intressimäärade tõstmine muudab USA-sse ja dollarisse investeerimise atraktiivsemaks ning dollari kurss võib eesoleva aasta jooksul veidi tugevneda.

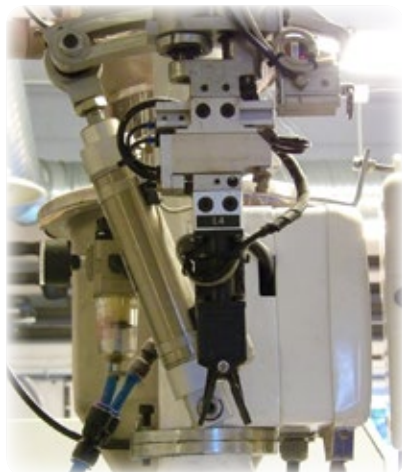
Hiiumaa arengustrateegia 2020+ seire

Hiiumaa arengustrateegia 2020+ on saare arengut määratlev põhidokument, mille koostamises osales 12 partnerit. Arengustrateegia elluviimisega on tänaseks liitunud 21 ettevõtet, ühendust ja avaliku sektori asutust, mille esindajad moodustavad Hiiumaa Arengukogu.

Arengustrateegiaga saavad jätkuvalt liituda kõik arengustrateegia elluviimisest huvitatud ettevõtted, ühendid ja asutused. Selleks tuleb saata vastavasisuline kinnituskiri etteantud vormil, mille leiab Hiiumaa Omavalitsuste Liidu koduleheküljelt.

	2012	2013	2014	2015	Sihttase
Valdkond: Inimareng					
1. Elanike arv 01.01	8620	8638	8589	8582	7500
2. Sündide arv	58	50	48	70	70
3. Loomulik iive	-48	-66	-72	-46	+5
4. Rändesaldo	-27	-21	63	-91	+20
5. Tervena elatud aastate arv	46,98	48,62	50,73	56,99	55,00
6. Üldhariduskoolis õppijate arv	918	861	818	822	800
7. Elanike rahulolu					
8. elamistingimustega	64,2%		59,9%	70,5%	70%
8. Turistide rahulolu külastusega (hea, väga hea)					75%
Valdkond: Loodus					
1. Keskkonnahariduslikes programmides osalejate arv	512		800	754	500
2. Kaitstavate alade pindala maismaast (ha)	24086		24109	24161	< 25000
3. Kaitsekorralduskavadega hõlmatud territooriumi pindala (ha)	17239			19328	< 25000
Valdkond: Taristud ja ühendid					
1. Parvlaevareisijate arv	699613	505162	531647	55195	400000
2. Lennureisijate arv	9589	9712	7152	4024	15000
3. Interneti püsiühenduste olemasolu majapidamistes (tuhat)	3,1	3,0	2,9	3,5	4,5
4. Eksportivate ettevõtete arv aastas	41	52	61	52	60
5. Kergliiklusteede kogupikkus (km)					+50
Valdkond: Majandus ja ettevõtlus					
1. SKP rahaline väärtus (miljon eurot)	69,98	74,00	77,80		120,00
2. SKP elaniku kohta võrreldes Eesti keskmisega (%)	59,6	59,5	59,7		75,0
3. Palgatöötaja aasta keskmine kuu brutotulu (eurot)	835	888	954	1011	1400
4. Majutatute arv aastas	17829	16641	19504	19742	30000
5. Kõrgharidusega töötajate osakaal (%)	35	22	22	28	35
6. Euroopa Liidu energiapolitiika eesmärkide täitmine					20/20/20
7. Mahetootmisega tegelevate ettevõtete arv	88		93	99	100
8. Erinevate tegevusalade arv registreeritud ettevõtetes	257		269		300
9. Tööjõus osalemise määr	61	59	59	61	73

	2012	2013	2014	2015	Sihttase
Valdkond: Valitsemine ja kodanikuühiskond					
1. Avaliku sektori investeeringute mah (miljonit eurot) *KOV	2043		1541	2008*	3000
2. Elanike arv paikkondades					
- Kärdla	3094	3093	3017	3009	2660
- Emmaste	1127	1125	1116	1108	1007
- Kõrgessaare	1086	1103	1156	1150	964
- Käina	1859	1867	1853	1878	1637
- Pühalepa	1454	1450	1444	1437	1235
3. Hõivatud kokku					
- Kärdla	1386				1000
- Emmaste	421				325
- Kõrgessaare	417				320
- Käina	746				550
- Pühalepa	578 380				
4. Mittetulundusühingute arv	340	354	368	370	350
5. Külavanematega hõlmatud külade arv	58			89	70

Hiiumaa edukad ettevõtted 2015

Aasta alustaja 2015

Hiiumaa Pruulikoda OÜ - nominent

OÜ Hiiumaa Pruulikoda avas Kärdlas Vabaduse tänaval õlletehas-restorani, kus esimene proovipartii õlut valmis 2016 aasta kevadel. Eestis levinud ale-tüüpi õllede kõrvale pakutakse uusi maitseid ning toodetakse lisaks laagriõlut ja nisuõlut. Tootmises kasutatakse võimalikult suurel määral kohalikku toorainet. Hiiumaa Pruulikoda toodab õlut, mille maitseomaduste arengut reguleerib hiidlane ise. Õlletootmise kõrval tegutseb tootmishoone teisel korrusel publi Wabrik, kus lisaks õllele pakutakse maitavat toitu.

Triibuvineer OÜ - Aasta alustaja 2015

Innovaatilisusega silma paistev OÜ Triibuvineer alustas tegevusega 2015 aastal ning valmistab Männamaal tooteid iseenda leiutatud materjalist – triibuvineerist.

Uudse materjali tooraineks kasutatakse kasespooni, õhukest puidukihti.

Põhitoodanguks on kodusisustuse eritellimuslahendused, ja disainitooted.

Triibuvineer OÜ toodetele on omane lihtne vorm, funktsionaalsus ja kasutajasõbralikkus.

Hiiu Graanul OÜ - nominent

Biokütuse tootmisele keskendunud Hiiu Graanul OÜ loodi 2015 aasta algul ning alustab 2016 lõpus uue arendusena Pühalepa vallas moodulitest koosnevas tehases pelletitootmisega. Tehase plaanitav tootmisvõimsus on 20 000 tonni ja toodang on suunatud eksportturgudele. Paanis on maksimaalselt ära kasutada kohalike puidutööstuste jäätmed ja lisaks osta kokku kütte- ja paberipuitu.

Aasta Investeeriija 2015

Dagöplast AS - Aasta Investeeriija 2015

Dagöplast sai 2015 endale uue omaniku - BioBag International AS-i. Investeeringu sisuks on peamiselt tootmisüksuse toomine Norrast Eestisse. Lisaks soetati kõrvalasuv kinnistu tootmisruumide laiendamiseks. Tootmisvõimsuse kasvuga kaasnevalt on pärast omanikuvahetust muutunud toodangu struktuur – üha suurema osa moodustavad grupisisesele müüdavad erinevad biolagunevad tooted. Palju pikemaks on muutunud ka turgude loetelu, näiteks müüakse märkimisväärt osa toodangust USA-s.

Dale LD. AS - nominent

Leisu külas asuvat tootmisettevõtet külastanud teavad, et Dale näeb ühe tootmise kohta kades-tamisväärselt välja. See ei ole mitte ainult väline fassaad – ka tootmisruumides on kord majas. Ettevõtte strateegia näeb ette iga-aastast investeerimist suunaga automatiseerimisele ja käsitöö vähendamisele – selleks, et efektiivsus paraneks. 2015 osteti kaks uut survevalupressi ja üks robot, samuti uuendati pressvorme. Päril ilma töötajateta siiski veel niipea hakkama ei saa ja tänu järjepidevatele investeeringutele saab töötajatele keskmisest kõrgemat tasu maksta.

HMPK OÜ - nominent

HMPK on oluliseks pidanud metsatehnika järjepidevat uuendamist. Suurem osa tehnikast sai välja vahetatud juba 2014, kuid osa (kaks üksust) uuendamisest toimus 2015. Uue tehnika eeliseks on kindlasti väiksemad remondikulud ja lühemad seisuajad, ehk parem efektiivsus. Lisaks on tehnika vanus mõne teenuse ostja puhul oluline ja uus tehnika annab turul pisut soodsama positsiooni. Tulemusi vaadates on ettevõtte strateegia ennast õigustanud – metsatöö käive kasvas 13%.

Aasta Tegija 2015

EstPak Plastik AS - nominent

Kasvav plastpakendite toomisega tegelev ettevõtte, kelle majandusnäitajad on aasta-aastalt paranenud - käibe kasv 2015 oli 18%. Tehnoloogilises mõttes on tegemist väga kaasaegse tootmisega. 2015 oli ettevõtte jaoks märgiline – lõpetati suurprojekt, mille tulemusena suurem osa toodangust valmib nüüd Saku vallas Harjumaal. Ettevõtte edukus on viinud selleni, et Hiiumaal paikneb väike osa ettevõtte tootmisest – suurenenud kaubamahud ja nende logistika keerukus saarel asudes, oli üheks põhjuseks, et tootmine mandrile koliti.

HMPK OÜ - nominent

HMPK tegeles metsamaterjali varumise, metsatöö- ja transporditeenuse osutamisega Hiiumaal ja Saaremaal. Ekspordi osakaal käibest moodustas 60 %. Käive suurenes metsatöö osas (13 %) ning Taani ja Saksamaa ekspordi osas (56 %). Ettevõtte varus ja realiseeris suurema osa kogu puidust, mis töötati üles ja müüdi Hiiumaal 2015. aastal. HMPK suutis „ujuda vastuvoolu“ – vaatamata puiduturu madalseisule suurenes käive 12% ja kasumlikkust suudeti hoida. Oluliseks peab HMPK pikaajalist koostööd nii puidu ostjate, kui müüjatega – see tagab kauba liikumise ka kehvematel aegadel.

OÜ Liisbet Tukat - Aasta Tegija 2015

Liisbet Tukat on valgustite tootmisega tegelev perefirma, Valgusteid toodetakse allhankena Soome koostööpartnerile OY Lival AB ja koostöö on kestnud juba peaaegu 20 aastat. Allhange tähendab, et komponendid on Livali omad ja Hiiumaal tehakse valgustite koostamine. Tegemist on töomahuka tootmisega - ettevõtte töötajate arv on 88. Liisbet Tukat on üles ehitatud ja laienenud praktiliselt ilma võõrvahendeid kasutamata – kogu areng on toimunud omakapitali ja teenitud kasumi baasil. Selline strateegia on võimaldanud valutult üle elada tagasilöögid tellimuste mahus ja rahulikult kasvada. 2015 käive kasvas 12% (aasta enne seda lausa 24%), ekspordi osakaal 99%.

Kokkuvõte

Elmo Harjak

Hiiumaa ettevõtted on väga väikesed. Hiiumaal on 20 ettevõtet, mille käive on suurem, kui 1 miljon eurot ja vaid 30-s ettevõttes on töötajaid rohkem, kui 10. Kõik see võib tekitada küsimuse käesoleva trükise vajalikkuses – milleks sellise mikroskoopilise majanduse ülevaade? Hiidlastele on see võimaluseks hinnata kuidas meil läheb, kavandada meetmeid probleemide leevendamiseks ja jälgida kuivõrd need meetmed tegelikkuses töötavad. Teisalt on just Hiiumaa väiksus võimaldanud sellist raamatut juba 19. korda kokku panna.

Hea uudis on see, et Hiiumaa ettevõtted on vähem haavatavad, kui üks suur ettevõte. Halb uudis on see, et meie ettevõtlus on erakordselt haavatav transpordiühenduste kvaliteedi kõikumise tõttu. Nii võib tagasilöökk praami liikluse kvaliteedis olla väga pika järelmõjuga, mida tunnetavad kõik hiidlased.

Robert Kitt on paari aasta taguses intervjuus öelnud, et Eesti majanduse kõige suurem probleem liiga väike rahvaarv - liiga vähe kliente ja liiga vähe töötajaid. Hiiumaal on sama probleem veelgi rohkem võimendunud – Hiiumaa väike rahaarv väheneb ja elanikkond vananeb. Sündide arvu trend on vähenemisele. Negatiivne kõrvalmõju selliste suletud saareliste kogukondade puhul kipub olema see, et rahvastiku vähenemisega väheneb nõudlus ja oluliste teenuste pakumine lõpetatakse ebapiisava nõudluse tõttu. Madalast nõudlusest tulenevalt pole teenuse pakkumine majanduslikult tasuv ja kvaliteet ei vasta ootustele.

Majandusülevaate koostajad on tulemusega rahul - Hiiumaa majanduse mõõtmise mudel on käesoleva raamatuga läinud täpsemaks. Varasematel aastal ei ole me täpselt teadnud kui suur on füüsilisest isikust ettevõtjate (FIE) panus meie majandusse. Käesolev ülevaade on täpsem tänu Maksuametilt saadud andmetele. Samuti oleme muutnud mitmes maakonnas tegutsevate ettevõtete andmete kajastamise loogikat. Eesmärk kaardistada saare majanduses toimuvaid muutusi ei luba kasutada lisandväärtust, mis luuakse Hiiumaal registreeritud ettevõttes Raplas või Harjumaal. Et mudel oleks täpsem, siis oleme lisandväärtuse ja käibe jaganud vastavalt töötajate arvule maakonnas. Usume, et tulemus on täpsem, kuigi ei pruugi meile meeldida. Kasvu ei paista kusagilt.

Pikemat aega on saarel juureldud selle üle, mis on Hiiumaa konkurentsieeliseks. Mille poolest on siin ettevõttele parem asukoht võrrelduna näiteks Harjumaaga. Täna väga palju peale turvalisuse ja hea elukeskkonna välja tuua ei ole. Arengutele osa vaadetes tundub, et see ei ole piisav. Vajame püsivat konkurentsieelist ja selleks ei saa olla pelgalt kvaliteetne praamiühendus.

Koostajad

Swedbank Kärdla kontor
Keskväljak 5a, 92413 Kärdla
e- post: elmo.harjak@swedbank.ee

Sihtasutus Tuuru
Vabrikuväljak 1, 92411 Kärdla
e- post: info@tuuru.edu.ee
www.tuuru.edu.ee

Hiumaa Omavalitsuste Liit
Leigri väljak 5, 92401 Kärdla
e- post: hol@hiumaa.ee
www.hol.hiumaa.ee

Hiiu Maavalitsus
Leigri väljak 5, 92401 Kärdla
e- post: info@hiiu.maavalitsus.ee
www.hiiu.maavalitsus.ee

Hiumaa Ettevõtjate Liit
Põllu tn 32, 92412 Kärdla
e- post: tanel@faasion.ee

Fotod: Tuuli Tammla, Katrin Sarapuu, Tiina Mõniste, Ilmar Saabas,
Ülle Jukk, Bianca Mitkovits, Tiit Blaas, Terje Ugandi, erakogud.
Kujundus: Recado Meedia OÜ

Trükk: Folger AS

Allikad

Eesti Maksu ja Tolliamet

Eesti Pank

Ettevõtete majandusaasta aruanded

Hiiu Leht

Hiiu maavalitsus

Keskkonnaministeerium

Maa-amet

Rahandusministeerium

Riigimetsa Majandamise Keskus

Statistikaamet

Töötukassa

Äreregister

Hiiumaa majandusülevaate väljaandmist toetab:

Euroopa Liit
European
Regional Development Fund

Eesti tulevikus heaks